

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
Навчально-науковий інститут захисту інформації
Кафедра публічного управління та адміністрування

**МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ
ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ**

*Кваліфікаційна магістерська робота
зі спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування”*

Виконав: слухач групи ПУАД–61
Бугайчук Ірина Олександрівна

Керівник – д. держ. упр. Андреев С. О.

КИЇВ–2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	6
1.1.Поняття інвестицій, їх сутність та основні ознаки.....	6
1.2.Основні механізми публічного управління у сфері інвестування	16
1.3.Особливості державної політики у сфері залучення іноземних інвестицій.....	25
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	36
2.1.Аналіз чинного законодавства України з питань інвестиційної діяльності	36
2.2.Стан державної політики у сфері інвестиційної діяльності в Україні	43
2.3.Досвід розвинених зарубіжних країн у сфері залучення іноземних інвестицій.....	54
Висновки до розділу 2.....	64
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	67
3.1.Обґрунтування комплексу публічно-управлінських заходів щодо залучення іноземних інвестицій на державному та територіальному рівнях..	67
3.2.Підвищення ефективності організаційних засад публічного управління у сфері інвестиційної діяльності.....	76
3.3.Пріоритетні напрями розвитку механізмів публічного управління щодо залучення іноземних інвестицій в економіку країни.....	84
Висновки до розділу 3.....	94
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток ринкової економіки України потребує залучення фінансових ресурсів, у тому числі іноземних інвестицій, що вимагає вдосконалення механізмів публічного управління у галузі залучення іноземних інвестицій, забезпечення більшої інвестиційної привабливості країни.

Нестабільна глобальна економічна ситуація у світі, а також військовий конфлікт на Сході нашої країни суттєво ускладнюють діяльність органів публічної влади стосовно залучення інвестиційних ресурсів в економіку України.

Попри світову економічну кризу перевиробництва матеріальних цінностей та боргам по кредитах, Україна дещо покращує власні позиції у рейтингах інвестиційної привабливості. Так, наприклад, згідно з даними Європейської Бізнес Асоціації, індекс інвестиційної привабливості України починаючи з 2014 р. по цей час поступово зростає. Інвестиційний клімат у державі виконує роль певного індикатора стану поточних справ в економіці.

Для економіки нашої країни іноземні інвестиції сьогодні конче потрібні, бо вони є одним із визначальних ресурсів економічного, а отже і соціального, розвитку, що, зокрема, дозволить Україні поступово наблизитись за макроекономічними показниками до провідних європейських країн.

Ураховуючи викладене дослідження стану механізмів публічного управління залученням іноземних інвестицій в Україні та обґрунтування напрямів їхнього вдосконалення є актуальним завданням як з практичної, так і з науково-теоретичної точок зору.

Необхідно зазначити, що питання стосовно різноманітних механізмів державного та публічного управління у сфері інвестування постійно перебувають у колі уваги як вітчизняних, так і закордонних фахівців. Відповідні питання є предметом дослідження науковців: Б. Данилишина [22], О. Данілова [23], О. Дація [22], Г Івашина [23], А. Мерзляка [57], М. Чумаченка

[23], М. Корецького [22; 46], М. Крамера [107], М. Поттера [107], Д. Сакса [86] та інших.

У зв'язку із динамічними змінами в системі органів публічної влади України, а також трансформаціями в економічній та соціальній сферах загалом, питання щодо дослідження механізмів публічного управління у сфері залучення іноземних інвестицій й надалі залишатимуться актуальними.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є розгляд теоретичних засад та обґрунтування рекомендацій щодо шляхів удосконалення механізмів публічного управління у галузі залучення іноземних інвестицій в Україні.

Для досягнення зазначеної мети у магістерській роботі було поставлено та вирішено такі **завдання**:

- розкрити теоретичні засади публічного управління у сфері інвестиційної діяльності, в тому числі поняття інвестицій, їхню сутність та ознаки, основні механізми публічного управління в цій сфері;
- провести аналіз стану організаційно-правових засад публічного управління у сфері залучення іноземних інвестицій;
- розглянути та узагальнити досвід розвинених зарубіжних країн з питань державного регулювання інвестиційної діяльності;
- обґрунтувати напрями вдосконалення механізмів публічного управління залученням іноземних інвестицій в Україні.

Об'єкт дослідження – діяльність органів публічної влади щодо залучення іноземних інвестицій як складова економічної політики держави.

Предмет дослідження – механізми публічного управління України.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано комплекс спеціальних та загальнонаукових методів дослідження. Так, зокрема, системний підхід було застосовано для проведення класифікації механізмів публічного управління залученням інвестицій, а також в цілях дослідження форм та методів публічного управління інвестиційною діяльністю. У процесі узагальнення та аналізу зарубіжного досвіду щодо формування механізмів публічного

управління у сфері залучення іноземних інвестицій використано методи узагальнення, аналогії та порівняння. Крім цього, у роботі також використано методи аналізу, групування, синтезу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати магістерської роботи та обґрунтовані в ній рекомендації можуть бути корисними для органів публічної влади з метою підвищення ефективності механізмів публічного управління (правового, ресурсного, організаційного, інституційного та ін.) у галузі залучення іноземних інвестицій.

Теоретичні положення, висновки, практичні рекомендації можуть бути використані у:

- науковій роботі в процесі подальших досліджень питань щодо механізмів державного та публічного управління іноземними інвестиціями;
- професійній підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування”;
- підвищенні кваліфікації службовців органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- нормотворчій діяльності Кабінету Міністрів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства фінансів України щодо підготовки змін і доповнень у чинне законодавство з питань інвестиційної діяльності;
- практичній діяльності органів публічної влади (з метою вдосконалення управлінських практик щодо впровадження ефективних механізмів залучення іноземних інвестицій на державному та місцевому рівнях).

Структура та обсяг магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (107 найменувань). Повний обсяг роботи становить 109 сторінок. Робота містить 2 рисунки, 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Поняття інвестицій, їх сутність та основні ознаки

За нинішніх соціально-економічних умов питання розвитку економіки є більш ніж актуальними та потребують залучення фінансових ресурсів, кількість яких, як відомо, є завжди обмеженою. Інвестиції як джерело фінансових ресурсів відіграють важливу роль у підвищенні рівня результатів господарювання та утворенні доданої вартості, додаткових прибутків.

Інвестиції є невід'ємним елементом кожної економічної системи. Значення інвестицій важко переоцінити, оскільки їх спрямовано як на підтримання економічних показників на певному рівні, так і з метою розширення господарських зв'язків, сприяння позитивним змінам, збільшення кількості робочих місць, формування нового укладу економіки тощо.

З-поміж учених, які досліджують інвестиції, не існує єдиного підходу до визначення поняття “інвестиції”.

У перекладі з латинської мови термін “інвестиції” (від латин. *invest*) означає “вкладати”. Розглядаючи зазначене поняття в більш широкому розумінні, можна визначити його як вкладання капіталу з метою його подальшого збільшення [43, с. 7].

Стаття 1 Закону України “Про інвестиційну діяльність” визначає інвестиції як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [74].

У Законі України “Про режим іноземного інвестування” іноземними інвестиціями є “всі цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою

отримання прибутку або досягнення соціального ефекту” [35].

Науковець-економіст Б. Райзберг вважає, що інвестиції є економічними ресурсами для майбутнього та є фінансовими та матеріальними вкладеннями в нерухомість, виробництво або цінні папери, які в майбутньому мають принести відповідний позитивний результат [47, с. 31].

Американські фахівці Дж. Сакс та О. Пивоварський зазначають, що “інвестиції виступають видатками на придбання будівель, житла та обладнання, котрі з часом мають забезпечити збільшення виробничої потужності економіки держави” [86, с. 291].

Окремі українські науковці стверджують, що інвестиції є матеріальною основою структуризації економіки та що вирішення проблемних питань в інвестиційному полі буде початком не лише структурно-функціональної реконструкції економіки, але і стане початком її стабілізації у відповідному векторі подальшого зростання [60, с. 106].

Ураховуючи викладене можна констатувати, що науковці мають своє бачення щодо трактування поняття “інвестиції”.

Спільним для багатьох вчених є те, що інвестиції спрямовані, насамперед, на отримання певного прибутку на вкладений капітал, вдосконалення та розширення виробництва, що і мотивує інвесторів до вкладення коштів у комерційну, виробничу та інші сфери діяльності.

Спираючись на наведені погляди науковців щодо розуміння інвестицій можна сказати, що інвестиції являють собою майнові та інтелектуальні цінності, які цілеспрямовано вкладаються в об'єкти комерційної, підприємницької, виробничої та інших видів діяльності з метою одержання прибутку та розвитку відповідної території.

Отже, до елементів майнових та інтелектуальних цінностей належать:

- гроші, акції, паї, цільові банківські вклади та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно;
- майнові права, що впливають з авторського права;
- інтелектуальні цінності;

- сукупність комерційних, технічних та технологічних знань (ноу-хау);
- права на користування водними та земельними ресурсами, нерухомістю, обладнанням та інші майнові права;
- інші цінності.

Інвеститціям притаманні такі ключові ознаки:

- інвестиції є вкладеннями розміщених вільних ресурсів, які подано в різних формах;
- інвестиції є засобом та способом формування нового прибутку, доданої вартості;
- інвестиції виступають одночасно у вигляді блага, активу та процесу;
- інвестиції виступають у вигляді інструменту для збереження з урахуванням фактору часу вартості активів;
- інвестиції виступають у вигляді інструменту для збільшення капіталу, досягнення певного соціального або іншого ефекту;
- інвестиції є способом залучення додаткових ресурсів.

Поширеною класифікацією інвестицій у теорії та практиці публічного управління є розподіл інвестицій на внутрішні та зовнішні (іноземні). Наприклад, Ю. Подвисоцький стверджує, що за певних умов надходження іноземних інвестицій часто позитивно впливає на розвиток економіки, що виявляється у формуванні додаткових капітальних інвестицій, надходжень сучасних технологій, іноземної валюти, що є особливо актуальним у кризових умовах [66, с. 74].

Іноземні інвестиції для державної економіки є доволі значущими, тому що вони виступають як джерело капіталовкладень, і доволі часто – у формі новітніх засобів виробництва. В. Марцин зазначає, що іноземні інвестиції в державній економіці кожної держави виступають у формі каталізатора прискореного соціального та економічного розвитку [56, с. 2].

Залучення іноземних інвестицій як правило спрямоване на заповнення в економіці держави іноземними фінансовими ресурсами певних слабких місць, на які часто не вистачає внутрішніх державних ресурсів.

Державні інвестиції виступають у формі кредитів та позик, що надаються з боку однієї держави або державного об'єднання чи союзу іншій (іншому). Тоді йдеться про міждержавну комунікацію, тобто відносини між державами, які регулюються міжнародним правом та міжнародними нормативно-правовими актами.

Приватними інвестиціями є інвестиції приватних організацій або фізичних осіб (громадян) однієї держави певним суб'єктам іншої держави. Інвестиційні відносини достатньо багатогранні та складні. С

Однією з ознак розподілу інвестицій за формами є розмежування фінансових, реальних та інтелектуальних інвестицій. Зупинімося детальніше на кожній із форм.

Фінансові інвестиції є капіталовкладеннями у відповідні фінансові інструменти, такі як паї, депозити, цільові банківські вклади, інвестиційні цінні папери та ін.

Реальними ж інвестиціями є капіталовкладення в певні виробничі фонди. Як правило, це є вкладеннями в такі матеріальні активи, як споруди обладнання та інші товарно-матеріальні цінності, а також нематеріальні активи. До нематеріальних активів можна віднести ліцензії, патенти, науково-практичну, технологічну, технічну та іншу документацію.

В умовах ринкової економіки ринкових доцільно використовувати розподіл інвестицій на прямі та портфельні. У науковій та навчальній літературі міститься багато трактувань терміна "прямі інвестиції". Наприклад, під прямими інвестиціями розуміють:

- операції з питань налагодження закордонного виробництва, за результатами яких відбувається контроль процесу прийняття рішень у межах іноземного філіалу;
- закордонні операції підприємства з питань формування або розширення філіалів, що дають інвесторові право контролю;
- фінансування, спрямоване на забезпечення, розширення або формування постійної участі в підприємстві, що дає можливість інвестору здійснювати над

ним управлінський контроль.

Як зазначає О. Данилов “прямі інвестиції – є основною формою експорту приватного капіталу, котра забезпечує ефективний рівень контролю і надає право розпорядження зарубіжними активами”.

Позиція Міжнародного валютного фонду щодо прямих інвестицій полягає у тому, що прямі іноземні інвестиції існують за умов володіння іноземним власником 25 % і вище статутного капіталу акціонерного товариства [23].

Інвестиційна діяльність здійснюється на внутрішньому і зовнішньому інвестиційних ринках. Зовнішній ринок представлений іноземними інвестиціями. Іноземні інвестиції – вкладення за кордоном матеріальних та фінансових ресурсів, а також таких специфічних активів, як компетенція менеджменту і технічні знання. Це юридично регламентована власність у вигляді будь-якого майна або майнових прав, що походять з-поза меж країни, яка приймає інвестиції, що дозволені для інвестування законодавством цієї країни або міжнародними договорами та вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької й іншої діяльності країни, відповідно до її законодавства або міжнародних договорів із метою отримання прибутку (доходу) та/або досягнення соціального ефекту. Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою одержання прибутку чи досягнення соціального ефекту [33, с. 281].

Для конкретної території головним ефектом від прямих інвестицій є формування нових робочих місць. Вони підвищують ефективність діяльності місцевого малого бізнесу, підрядників та постачальників, формують нові стандарти конкуренції, діловий рейтинг та позитивний імідж міст. Об'єднані територіальні громади, котрі мають можливість конкурувати за інвестиції, застосовуючи сучасні інструменти територіального маркетингу, формують особисті стратегії розвитку залучення прямих інвестицій (рис. 1.1) [12].

Органи публічного управління мають сформувати відповідні умови для

органів місцевого самоврядування, що будуть налаштованими на залучення іноземних інвестицій, формування позитивного інвестиційного іміджу відповідних територій, пошук потенційних інвесторів і на контроль діяльності відповідних інвесторів.

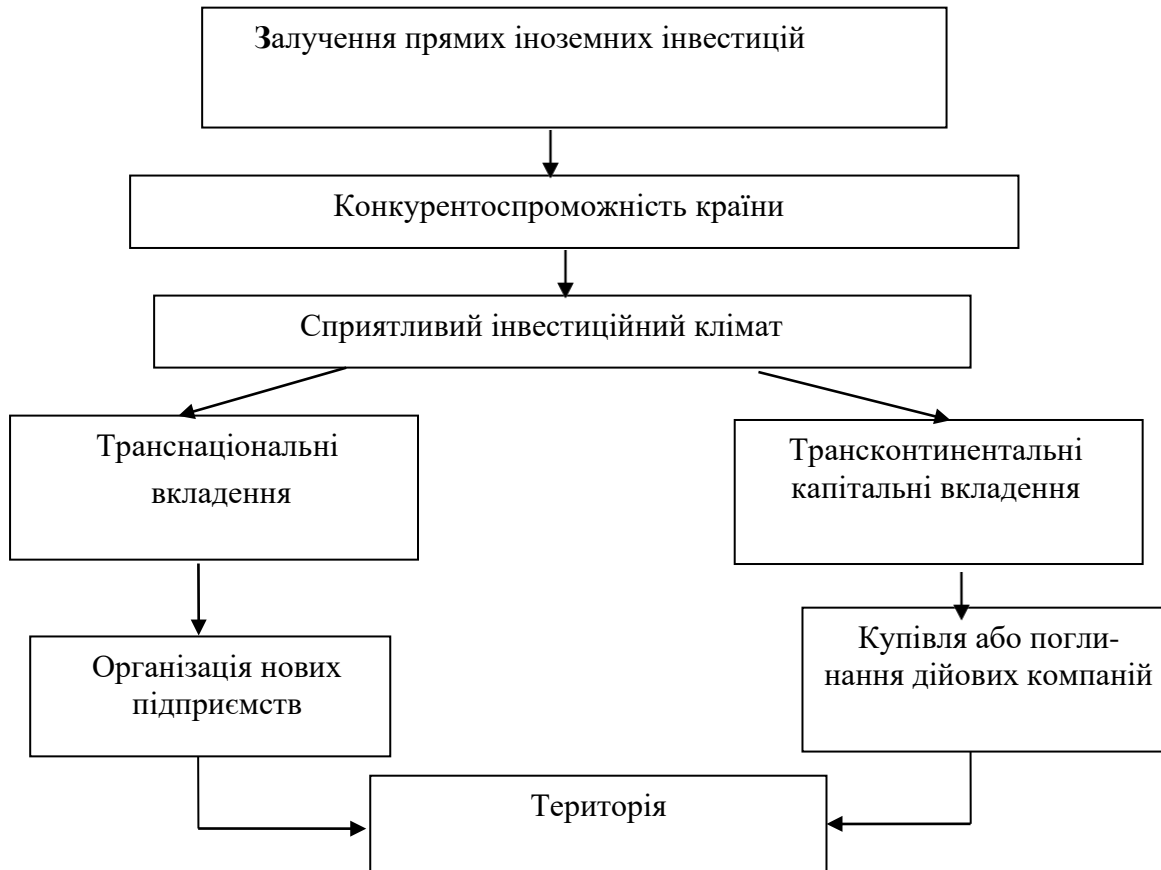

Рис. 1.1. Стратегія залучення прямих іноземних інвестицій

У свою чергу портфельні інвестиції, як зазначає А. Пересада, є капітальними вкладеннями, частка яких нижче межі, визначеної для прямих іноземних інвестицій (рис. 1.2) [68]. Необхідно звернути увагу на те, що портфельні інвестиції не контролюються закордонними компаніями.

Міжнародні корпорації лише в деяких випадках мають можливість реального контролю над іноземними підприємствами, маючи портфельні інвестиції. Це відбувається за наявності таких факторів:

- значної розпорошеності акцій серед інвесторів;

– додаткових договірних зобов'язань, що обмежують оперативну самостійність іноземної організації.

Як правило, портфельні інвестиції здійснює пасивний інвестор, який отримує невеличку частку компанії, сподіваючись на постійний невеликий стабільний прибуток.

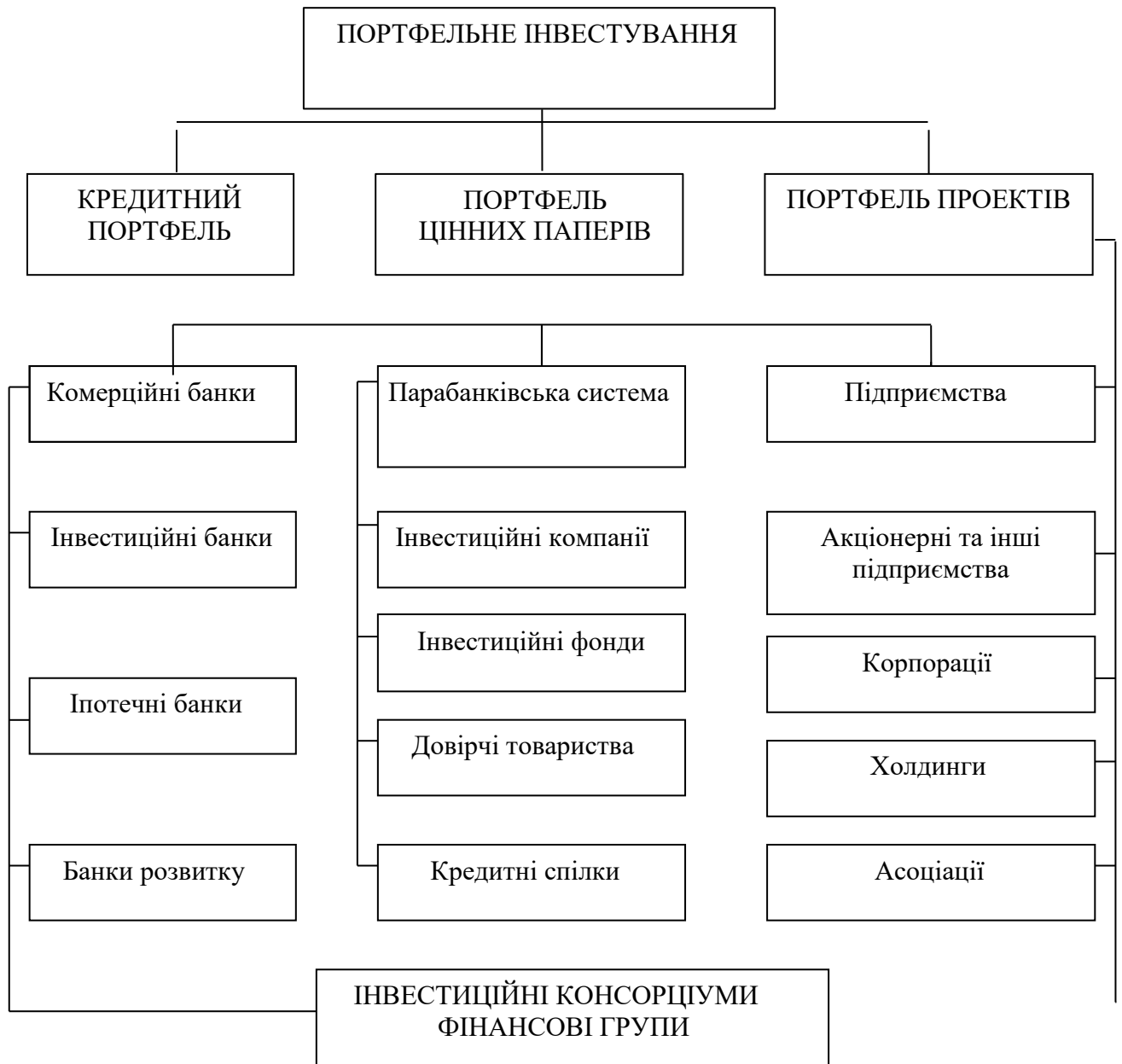

Рис. 1.2. Склад та суб'єкти портфельного інвестування [68]

Інвестиційний портфель формується з портфеля фінансових інвестицій та портфеля реальних інвестицій (проектів). У науковій літературі існує кілька визначень поняття “інвестиційний портфель”. Одне з них визначає інвестиційний портфель як відповідну сукупність цінних паперів, що перебувають у володінні фізичної або юридичної особи, яка є суб’єктом управління [28, с. 329].

Гловну роль інвестицій можна визначити за допомогою двох основних функцій, які вони здатні реалізувати:

- подолання негативних явищ та тенденцій в економічному житті суспільства;
- створення позитивних зрушень та зростання в економічній сфері країни.

Інвестиційний процес формується за допомогою руху інвестицій. Такого розуміння дотримується науковець О. Стадницька, яка стверджує: “інвестиційний процес є рухом фізичних та фінансових величин” [92, с. 45]. У той же час, А. Сорокіна визначає інвестиційний процес як “процес використання та залучення інвестицій в економіку, як відображення всієї сукупності факторів і умов, які впливають на цей процес, механізмів інвестування, а також реалізації інвестиційних інтересів економічних суб’єктів та інвестиційної політики держави” [91, с. 7].

У енциклопедичному словнику з державного управління інвестиційна діяльність визначається як сукупність практичних дій держави, внутрішніх і зовнішніх юридичних осіб та громадян щодо реалізації інвестицій [31, с. 255].

Слід погодитись із А. Музиченко, який стверджує, що про те, що “інвестиційна привабливість відповідної території визначається діяльністю системи чинників суб’єктивного та об’єктивного характеру. До суб’єктивних чинників можна віднести діяльність органів публічної влади на місцях, котра спрямована на формування позитивного інвестиційного клімату з метою залучення іноземних інвестицій в економіку відповідної територіальної одиниці. Головні напрямки структурних перетворень їх економіки та соціально-

економічні особливості інвестиційної привабливості відповідної території можна віднести до об'єктивних чинників. Інвестори зазвичай надають перевагу територіальним одиницям з вигідним та промислово розвинутим економічним положенням" [59, с. 66].

Отже, інвестиційна діяльність характеризується: інвестиційним кліматом та інвестиційною привабливістю. Зазначені два поняття є основними в теорії інвестицій.

Існуючий стан інвестиційного клімату та рівень інвестиційної діяльності потребують наукового обґрунтування, вдосконалення та покращання.

Ключову роль у підвищенні інвестиційної привабливості нашої держави повинна відігравати влада. Саме органи публічної влади мають визначити головні напрями та об'єкти інвестування і сформувані належні умови для втілення в життя певних державних програм незалежно від наявних джерел фінансування інвестицій.

Публічне управління у сфері залучення інвестицій потребує чіткого визначення поняття залучення інвестицій, зокрема визначення двох ключових моментів: звідки та до чого залучаються інвестиції.

Зокрема, до основних джерел залучення інвестицій можна віднести:

- державу;
- іноземні держави та міжнародні організації;
- приватних закордонних інвесторів;
- фінансові ринки;
- домогосподарства;
- приватні структурні одиниці.

Джерелами іноземних інвестицій є держави та міжнародні організації – донори і кредитори, які інвестують у нашу державу, керуючися принципами міжнародної технічної допомоги та цільової спрямованості. Вбачається доцільним стисло визначення основних державних, що виступають найбільшими фінансовими інвесторами відповідно до нашої держави, серед яких Сполучені Штати Америки, Федеративна Республіка Німеччина та Канада. Серед

організацій, що є донорами нашої державної економіки, можна визначити: Європейський Союз (далі – ЄС), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Світовий банк [29].

Ключовим джерелом формування прямих іноземних інвестицій в Україні є приватні закордонні інвестори. Вони не тільки виступають як додатковий інвестиційний ресурс, але і надають цілком ефективні можливості освоєння досвіду управління та менеджменту, а також допомагають в освоєнні нових сучасних технологій.

Джерелом інвестицій можуть бути державний і місцевий бюджети. Таким внутрішнім інвестиціям притаманна цілеспрямованість, що зумовлена потребами соціально-економічного розвитку держави та визначена в державних програмах розвитку.

До приватних структурних одиниць економіки можна віднести суб'єкти господарювання, які за рахунок власних прибутків утворюють інвестиційні ресурси та спрямовують їх на власне виробництво, на оновлення, підтримку та розширення цього виробництва.

До основних напрямів інвестування належать: економіка держави; галузі економіки; відповідні територіальні одиниці; окремі структурні одиниці економіки.

Основним напрямом залучення інвестицій є економіка держави. Це поняття відображає всі економічні процеси та об'єднує всі об'єкти та всіх суб'єктів економічної діяльності.

Залучення іноземних інвестицій є процесом, що знаходиться під впливом великої кількості різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів. Вони визначають та формують обсяги інвестиційних ресурсів, які підвищують рівень економічного зростання держави. З метою забезпечення координації цього процесу згідно з державними стратегічними цілями та пріоритетами розвитку держави використовують певні механізми публічного управління залученням іноземних інвестицій.

1.2. Основні механізми публічного управління у сфері інвестування

Головна мета публічного управління у сфері інвестиційної діяльності полягає у здійсненні економічної державної політики.

Державне регулювання інвестиційної діяльності можна поділити на декілька груп.

1. Створення: належних економічних умов через застосування податкової політики з метою розвитку інвестування; амортизаційної політики; сприятливих умов з метою збільшення використання громадських коштів та позабюджетних джерел; суб'єктам інвестиційної діяльності – умов для створення власних грошових фондів розвитку та розвитку фінансового лізингу.

2. Включає: пряму участь органів публічної влади в інвестиційній діяльності, що має форму капіталовкладень, через формування та фінансування за рахунок державного або місцевого бюджету інвестиційних проектів; державні гарантії за відповідними проектами, які на конкурсних засадах фінансуються з державного або місцевого бюджету; надання облігаційних позик з метою фінансування певних інвестиційних проектів.

3. Непрямі форми державного впливу, що здійснюються шляхом регулювання: фондових ринків; бюджетної та грошово-кредитної політики.

4. Інші форми регулювання інвестиційної діяльності: захист прав та інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності; проведення експертиз інвестиційних проектів тощо.

Держава, виступаючи суб'єктом ринкових відносин, має повну відповідальність у питаннях організації інвестиційного процесу. Згідно із Законом України “Про інвестиційну діяльність”, державне регулювання інвестиційної діяльності включає в себе управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль здійснення її всіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності [74].

Зарубіжний досвід доводить, що ключову роль у питаннях публічного управління у сфері інвестування мають відігравати органи місцевої влади.

Тобто, удосконалення механізмів залучення інвестицій, які мають відповідну територіальну спрямованість з урахуванням господарської специфіки, є особливо актуальним на всіх рівнях державного устрою [24, с. 30]. Велика кількість напрямів під час здійснення публічної інвестиційної політики передбачає, що різні сфери інвестиційного ринку регулюються відповідними державними органами, до яких можна віднести: Президента України, Кабінет Міністрів України (далі – КМУ), Національний банк України (далі – НБУ), Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів України, Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку, Українську Фондову Біржу, Державне агентство України з інвестицій та розвитку та Антимонопольний комітет України.

Під поняттям “механізм” варто розуміти систему, чи спосіб, який встановлює порядок відповідного різновиду діяльності, певних елементів, що їх активізують, та внутрішню побудову, сукупність процесів та станів певного явища. Як зазначає О. Шапуров, в економічній літературі досить часто використовуються словосполучення: “ринковий механізм”, “економічний механізм”, “організаційний механізм”, “організаційно-економічний механізм”, “господарський механізм” [102].

Механізми державного управління – способи розв’язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовна реалізація дій, що базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних форм і методів управління. За формою подання механізми державного управління – це схематичне зображення статично-динамічного (структурно-функціонального) змісту процесу управління як взаємодії суб’єкта і об’єкта, єдності діяльності й відносин, функціонування певної системи чи підсистеми. Механізм державного управління відбиває взаємозв’язок явищ, дій і заходів, результатом яких є узгодження інтересів, визначення цілей, розроблення рішень та їхня реалізація за допомогою ресурсів держави (влада, апарат, засоби та методи управління). У

механізмах державного управління виокремлюють блоки його формування та реалізації. Перший містить потреби, інтереси, суперечності, цілі, волю, мотиви, стимули; другий – рішення, дії, результати. Суспільні потреби, інтереси і цілі зумовлюють здійснення в державному управлінні необхідних дій, а саме ухвалення і практичну реалізацію рішень. Таким чином, відбувається реалізація функцій державного управління [32, с. 375].

Можна дати таке визначення поняттю “механізм публічного управління інвестиційною діяльністю” – певна сукупність економічних, грошово-кредитних, організаційних, правових та регуляторних державних заходів, що чинять вплив на інвестиційну діяльність у державі з метою досягнення відповідної економічної, соціальної або іншої мети та мають ознаки системності.

У науковій літературі існує велика кількість різноманітних підходів до класифікації механізмів державного управління у сфері інвестиційної діяльності. Зокрема, виділяються такі механізми як: правовий, господарський, економічний та організаційно-економічний механізми.

Наприклад, С. Савіна виділяє у господарському механізмі такі особливості:

- специфічні ознаки природи економічних явищ та процесів, що виявляються у взаємодії суб`єктивних та об`єктивних факторів;
- цілісність системи;
- складність ієрархічної структури;
- багатфункціональність;
- динамічність процесів, що мають стохастичний характер;
- множинність цілей, що можуть не відповідати спрямованості окремих складників;
- наявність складних інформаційних процесів, зумовлених значними взаємозв`язками між об`єктом та суб`єктом господарського механізму [82, с. 163].

Відтак, господарський механізм включає в себе інформаційний складник,

суб'єкт та об'єкт, які перебувають у постійній взаємодії, що утворюється в результаті відповідних економічних процесів.

У свою чергу, І. Чукіна вважає, що “організаційно-господарський механізм знаходиться в підґрунті функціонування господарського механізму та віддзеркалює сукупність організаційно-адміністративних та економічних методів і важелів, за допомогою яких відбувається регулювання виробничо-технологічних, фінансово-економічних та організаційно-технічних процесів і відносин з метою впливу на кінцевий результат” [102, с. 233].

Натомість О. Зборовська зазначає, що “економічний механізм визначає та формує сприятливі економічні, організаційні, правові та інші умови розвитку економічного потенціалу та підвищення рівня ефективності використання механізму, а також надання державної фінансової, цінової та іншої допомоги національним виробникам” [39, с. 25]. Необхідно зазначити, що поняття господарського та економічного механізмів у науковій літературі нерідко розглядають як ідентичні.

Як зауважує дослідник О. Савченко, “організаційно-економічний механізм виступає відповідним елементом системи господарювання в певний період розвитку національного господарства держави та виявляється в сукупності двох взаємопов'язаних складників – економічного та організаційного” [84].

Розглядаючи основні механізми публічного управління у сфері інвестування потрібно зупинитися на інструментах та засобах регулювання інвестиційної діяльності.

На цей час у науковій літературі не існує уніфікованої системи класифікації інструментів (засобів) державного регулювання інвестицій.

Наприклад, за формами державного регулювання, у межах яких застосовуються відповідні засоби, можна виділити:

- засоби контролю інвестиційної діяльності;
- засоби, спрямовані на формування умов для здійснення інвестиційної діяльності;

- засоби, спрямовані на надання гарантій та захист інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності.

За своєю спрямованістю в межах механізму правового регулювання можна виділити: стимуляційні засоби; нейтральні засоби; обмежувальні засоби.

За особливостями впливу на суб'єкт інвестиційної діяльності слід відзначити такі види засобів (інструментів) державного регулювання інвестицій: команди-контролю; ринкового впливу; заохочувальні.

Також здійснення державного регулювання інвестиційної діяльності відбувається в таких формах:

- пряме управління державними інвестиціями;
- контроль законності з питань здійснення інвестиційної діяльності її учасниками;
- регулювання умов здійснення інвестиційної діяльності.

Доцільно зазначити, що пряме державне регулювання інвестиційних процесів складається:

- із планування та прогнозування обсягів державних інвестицій;
- розстановки державних замовлень;
- контролю виконання державних замовлень;
- формування умов та виконання певних дій із державного інвестування.

Організаційно-правові методи державного регулювання залучення інвестицій складаються:

- з формування державних стандартів та норм інвестиційної сфери;
- проведення експертизи державних проектів та програм;
- формування нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності;
- антимонопольних заходів;
- ліцензування інвестиційної діяльності;
- формування умов використання земельних та інших ресурсів;
- роздержавлення та приватизації.

Економічні методи регулювання інвестиційної діяльності складаються:

- з амортизаційної політики;
- надання фінансової допомоги;
- податкового механізму;
- системи ціноутворення [15, с. 108–114].

Безумовно, що економічні методи державного регулювання базуються на економічних інструментах та засобах. На думку Ф. Важинського, до механізму регулювання інвестиційної діяльності органами публічної влади слід віднести:

- податкове регулювання;
- умови приватизації державної власності;
- регулювання умов надання кредитів;
- антимонопольне регулювання [10, с. 139].

Основними інструментами державної грошово-кредитної політики з питань регулювання інвестиційної діяльності є:

- формування стандартів обов'язкових резервів, що повинні формувати банки з метою покриття ризиків;
- проведення операцій із державними цінними паперами на відкритому ринку;
- здійснення політики облікової ставки НБУ.

Державне регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється:

- через систему податків із розподілом об'єктів оподаткування, суб'єктів оподаткування, податкових пільг та ставок;
- встановлення державних стандартів;
- проведення амортизаційної та кредитної політики;
- застосування антимонопольних заходів;
- надання допомоги у формі дотацій, субвенцій, субсидій, бюджетних позик на розвиток окремих галузей, регіонів та виробництв;
- приватизацію та роздержавлення державної власності;
- політику ціноутворення;
- встановлення умов користування земельними, водними та іншими ресурсами;

- проведення експертиз інвестиційних проектів будівництва;
- прогнозування розвитку та аналіз стану містобудування;
- ліцензування спеціальних робіт в інвестиційній сфері з питань проектування та будівництва;
- контроль дотримання інвестиційного законодавства та інвестиційних стандартів;
- інші заходи.

В Україні зараз існує система державних гарантій захисту іноземних інвестицій, яка включає:

- законодавче забезпечення інвестиційної діяльності;
- гарантії з питань примусових вилучень та незаконних дій державних органів;
- гарантії на випадок зміни законодавства;
- відшкодування збитків та компенсації іноземним інвесторам;
- гарантії переказу прибутків, отриманих унаслідок здійснення іноземної інвестиційної діяльності;
- гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності.

Іноземні інвестиції в загальній системі господарювання є великим економічним важелем. Фактори, що впливають на створення механізму залучення іноземних інвестицій, не мають ознак постійності та незмінності. Ці фактори формуються під впливом багатьох умов.

Вагомим складником механізму залучення іноземних інвестицій виступає система пільгового оподаткування.

Другим складником, спрямованим на залучення іноземних інвестицій, є розвиток і створення спеціальних економічних зон, що передбачають значну систему податкових та митних пільг, та полегшення проведення відповідних адміністративних процедур.

Третім складником є модернізація фінансового механізму, що охоплює:

- залучення до використання банківської системи держави;
- зміцнення національної валюти та її конвертованість;

- надання державних кредитів у пріоритетні сфери для інвестиційних проектів;
- формування можливості конвертації прибутків для іноземних інвестиційних підприємств.

Особливої уваги необхідно приділити інформаційному забезпеченню залучення іноземних інвестицій, адже інформаційне забезпечення є однією зі слабких ланок в чинному механізмі регулювання зазначеного процесу. Інформаційне забезпечення повинне виражатися в тому, щоб існували відповідні центри допомоги іноземним інвесторам, які повинні надавати інформаційні послуги з питань проектування, умов оподаткування, нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності тощо.

Формування потужної та результативної системи залучення іноземних інвестицій вимагає відповідного нормативно-правового забезпечення. На сьогодні невизначеність у системі законодавства та її суперечливість формують необхідність внесення змін до багатьох законів та інших нормативно-правових актів із питань регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Важливого значення в механізмі залучення інвестицій набуває формування цілісної системи публічного управління інвестиційними процесами, що охоплювала б певні структури, спрямовані на роботу з іноземними інвестиціями, питання координації міжнародної інвестиційної діяльності з відповідними організаціями, питання проведення експертиз головних інвестиційних проектів.

Діяльність організаційно-економічного механізму залучення інвестицій можлива тільки в єдності з налагодженим механізмом державних гарантій та системою інформаційного та нормативно-правового забезпечення організації системи гарантій іноземних інвестицій.

Також варто зауважити, що важливого значення в механізмі залучення інвестицій набувають цільові інвестиційні програми. Економічне забезпечення реалізації на відповідному територіальному рівні інвестиційних програм здебільшого здійснюється через удосконалення фінансового механізму

інвестиційної діяльності.

Підґрунтя механізму реалізації територіальної інвестиційної політики бере свій початок в організаційно-економічного механізму, що спирається на такі концептуальні засади та стратегії залучення іноземних інвестицій:

- систему пільгового оподаткування;
- формування умов для участі іноземних інвесторів у процесі формування спільних підприємств;
- визначення першочергових напрямів залучення та використання іноземних інвестицій.

Таким чином, механізм публічного управління у сфері інвестиційної діяльності є відповідною системою регуляторних, організаційно-правових, грошово-кредитних, державних та економічних заходів, що впливають на інвестиційні процеси в державі з метою досягнення встановлених економічних, організаційних, соціальних, господарських, фінансових та інших результатів. Основними організаційно-правовими методами державного регулювання інвестиційної діяльності є: формування державних стандартів та норм інвестиційної діяльності; формування законодавчої бази; ліцензування інвестиційної діяльності.

1.3. Особливості державної політики у сфері залучення іноземних інвестицій

Державна політика складається з елементів регулювання відповідних умов інвестиційної діяльності. Таке регулювання здійснюється органами виконавчої влади держави.

До об'єктів державного регулювання іноземного інвестування можна віднести:

- визначення форм та видів іноземного інвестування;

- трансферт прибутку іноземного інвестора;
- участь у власності;
- вимоги до результатів діяльності іноземного інвестора;
- державну експертизу інвестиційних програм;
- антимонопольні заходи;
- систему інвестиційних обмежень та пільг;
- гарантії прав іноземного інвестора.

Попри те, що інвестиційна діяльність переважно є корисною для суспільства, доволі часто інвестори з метою отримання прибутку можуть не враховувати суспільні інтереси – як усього суспільства в цілому, так і окремих територіальних утворень.

Державне управління у сфері інвестиційної діяльності базується на законодавчій основі, однак такий складний процес не вичерпується лише нормативно-правовим забезпеченням, адже він охоплює величезний комплекс відповідних організаційно-правових засобів. Слід також додати, що закріплені в чинному законодавстві правові засоби не можуть належним чином забезпечити інвестиційну діяльність без допомоги високоякісного механізму застосування їх у практичній площині, що передбачає існування відповідної організаційної структури, підготовку кадрів, повноважень відповідних органів тощо. Для налагодження організації правових засобів однієї нормативної регламентації буде недостатньо, у цьому питанні вагомим стає їхнє належне застосування, яке, у свою чергу, стає неможливим без ефективної діяльності органів управління, що застосовують правові засоби [49].

Наприклад, В. Авер`янов зазначає: “про важливість значення законодавчого регулювання розв’язання проблем економічного розвитку свідчить, хоча б, досвід формування та розвитку правових умов іноземного інвестування, оскільки процес залучення іноземних інвестицій виступає одним із важливих засобів фінансування соціально-економічного, науково-технічного та виробничого розвитку держави” [26].

В. Лановий виділяє такі основні чинники низького рівня ефективності

державного управління у сфері залучення іноземних інвестицій

1. Функції органів державної влади на місцевому рівні формування та реалізації інвестиційної політики часто дублюються, що призводить до того, що іноземні інвестори не розуміють, до якого органу і з яким питанням необхідно звертатися. Це стає небезпечним з точки зору можливої втрати керованості процесу іноземного інвестування. Отже, для реалізації державної інвестиційної політики варто спершу сформувати ефективну систему органів виконавчої влади.

2. Рекомендації та висновки іноземних суб'єктів у сфері залучення іноземних інвестицій часто мають низький рівень ефективності внаслідок декількох причин (неврахування українського менталітету та ін.) і часто розглядаються органами публічного управління як рекомендаційні, а не як обов'язкові для виконання.

3. Центральні органи виконавчої влади, працюючи над конкретними інвестиційними програмами та проектами, лобіюють у питанні формування державної інвестиційної політики свої відомчі інтереси.

4. Інші державні та недержавні суб'єкти поки що не мають достатніх важелів та впливових інструментів із питань формування державної інвестиційної політики [48, с. 52].

У свою чергу, А. Мерзляк пропонує наступні основні методи державного стимулювання інвестиційної діяльності:

1. Стимулювання інфраструктури. Це стимулювання полягає в забезпеченні приміщеннями, земельними ділянками, комунікаціями шляхом безоплатного або пільгового користування.

2. Податкове стимулювання. Це стимулювання полягає в зменшенні податкових ставок, наданні інвестиційної податкової знижки, звільненні від податку на реінвестування, надання податкових кредитів.

3. Проектне стимулювання. Це стимулювання полягає в цільовому фінансуванні:

– проектів із поліпшення умов праці, підвищення кваліфікації та

перепідготовки кадрів;

- ресурсо- та природоощадного обладнання;
- проведення техніко-економічного обґрунтування проектів;
- проведення науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт.

4. Фінансове стимулювання. Це стимулювання полягає у прискоренні темпів амортизації, наданні інвестиційних гарантій, субсидій, безвідсоткових кредитів, пільгових кредитів [57].

Також А. Мерзляк пропонує запроваджувати певну систему пільг для іноземних інвесторів, а саме:

- податкову знижку;
- систему інвестиційних премій, виплачуваних шляхом селективного зменшення податків;
- надбавку до інвестицій, що становить 10 % від загального обсягу капіталовкладень, які не підлягає оподаткуванню;
- низькі податкові ставки на конкретні інвестиційні проекти;
- перенесення сплати податків на пізніший термін;
- виплату субсидій, що передбачаються спеціальними програмами;
- пільгове страхування інвестиційних ризиків;
- преференційні ставки за кредитами;
- технічну допомогу;
- тарифні знижки, диференційовані тарифи;
- створення спеціальних митних, підприємницьких, експортних та інших зон;
- навчання, інформаційні, управлінські та консультаційні послуги;
- надання альтернативних режимів стимулів із можливістю вибору інвестором найбільш привабливого для себе [57].

Одним з ключових елементів ефективного публічного управління у сфері інвестиційної діяльності є впровадження системи управління ризиками (ризик-менеджменту). Ця система дозволяє виявити всі інвестиційні ризики та вживає

всіх заходів, спрямованих на їхню мінімізацію та нейтралізацію.

Основним механізмом держави у сфері управління інвестиційною діяльністю виступає формування нормативно-правового забезпечення, важливість якого зумовлена нормуванням питань інвестиційної діяльності на всіх рівнях управління та зміцненням інституційного впливу з питань залучення інвестицій.

Не можна не сказати про інституційне забезпечення публічного управління у сфері залучення іноземних інвестицій.

Так, державна політика в цій сфері реалізується КМУ та НБУ. За регулювання цієї політики відповідальною є Верховна Рада України. Також помітну роль у зазначеному процесі відіграє Адміністрація Президента України. Зокрема, указами Президента України сформовані державні інституції, що безпосередньо займаються питаннями залучення іноземних інвестицій в Україну, і до них належать:

- Державний інвестиційно-кліринговий комітет;
- Українська державна кредитно-інвестиційна компанія;
- Палата незалежних експертів з питань інвестицій;
- Національне агентство України з реконструкції і розвитку;
- Консультативна рада з питань іноземних інвестицій в Україну;
- Координаційна рада з питань інвестиційно-клірингового співробітництва;
- Валютно-кредитна рада КМУ.

В Україні державна інвестиційна політика з питань іноземного інвестування регламентується Законом України “Про режим іноземного інвестування”, який було прийнято у березні 1996 р. Цей Закон:

- встановлює умови для прийняття іноземного капіталу в нашу державу;
- механізм експертного підтвердження прав інтелектуальної власності іноземних інвесторів;
- не передбачає пільгової системи для іноземних інвесторів із питань оподаткування прибутку;

- закріплює можливості здійснення без створення юридичної особи спільної інвестиційної діяльності;
- встановлює у спільних об'єктах частку іноземних інвестицій тощо.

Необхідно зазначити, що у 2006 р. було затверджено Методику оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів із поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах. За змістом зазначеної методики, оцінювання відбувається для забезпечення проведення певних оцінювань та аналізу рівня впливу органів публічної влади на інвестиційний клімат [70].

Перед органами публічного управління на загальнодержавному рівні поставлено мету, яка полягає у скороченні надмірного розмежування показників інвестиційної діяльності за певними територіальними одиницями через реформування нормативно-правової бази.

Стратегічним вектором політики місцевого розвитку залишається управління інвестиційною діяльністю. У зазначеному процесі держава має відігравати роль спрямовуючого та координуючого центру. Лише за таких умов місцевий та державний потенціал здобуде всі необхідні інвестиційні нагромадження для зростання та оновлення державної економіки. Отже, активна роль органів управління в розподілі ресурсів та зростанні інвестиційної привабливості підконтрольних територій спричиняє збільшення показників ефективності інвестиційної діяльності відповідних територіальних одиниць. Тому можна стверджувати, що нині виникає гостра необхідність чіткої стратегії інвестиційного розвитку на відповідних територіальних утвореннях місцевого рівня, яка б формувала всі пріоритети інвестування, ґрунтуючись на їхньому економічному ефекті.

У соціально-економічному розвитку кожної держави місце внутрішніх та зовнішніх інвестицій визначається передусім їхнім функціональним призначенням. Наприклад, від структури та загального обсягу інвестицій значною мірою залежить стан реформаційних та модернізаційних процесів, обсяг валового внутрішнього продукту та темпи відтворення відповідних

галузей виробництва. Ефективні інвестиційні проекти спричиняють удосконалення методів управління, що існують, підвищення науково-технічного рівня виробничих процесів, посилення економічного потенціалу держави.

Науковці зазначають, що “інвестиційне середовище має два ключові складники – умови діяльності інвестора, що розглядаються як інвестиційний ризик, та об’єктивні можливості відповідної територіальної одиниці, що розглядаються як інвестиційний потенціал” [101, с. 56].

Інвестиційний ризик передбачає ймовірність настання інвестиційних збитків та втрати інвестицій. Рівень інвестиційного ризику залежить від економічного, політичного, соціального, екологічного та інших факторів.

Інвестиційні ризики класифікують за такими ознаками.

1. За сферами прояву класифікують такі види ризиків:

а) економічний, що виявляється у зміні економічних світових процесів на державному, регіональному та місцевому рівні. Через те, що здійснення інвестиційної діяльності відбувається в економічній сфері, ця діяльність має відповідні економічні ризики;

б) політичний ризик до якого належать адміністративні обмеження інвестиційної діяльності, що пов’язані зі зміною відповідного політичного курсу держави, нестабільністю органів політичної влади та політичною орієнтацією населення;

в) правовий ризик, до якого відноситься ризик, що виникає у процесі негативної зміни правової площини;

г) соціальний ризик, якому притаманна присутність відповідного рівня соціальної напруги в суспільстві та до змісту якого можна віднести ризики, що пов’язані з можливістю проведення страйків, незапланованих соціальних програм, інші аналогічні різновиди ризиків;

д) управлінський ризик, пов’язаний передусім із ризиком прийняття неправильних управлінських рішень керівництвом відповідного підприємства або організації;

е) екологічний ризик, до якого можна віднести ризик виникнення екологічних катастроф;

ж) інші види ризиків, до яких можна віднести шахрайство з боку господарських або інвестиційних партнерів, розкрадання майна та ін. [61, с. 41].

2. За формами інвестування в науковій літературі класифікують такі види ризиків:

а) ризик реального інвестування, що включає в себе ризики, пов'язані:

- зі стрімкими темпами збільшення цін на інвестиційні товари;
- неефективним вибором місця будівництва інвестиційного об'єкта;
- невдалим вибором непрофесійного підрядника;
- затримками, пов'язаними з постачанням обладнання та будівельних матеріалів;

б) ризик фінансового інвестування, що пов'язаний:

- із фінансовими ускладненнями та хибним добром (а) умов інвестування, що призвело до їхніх неочікуваних змін, або (б) фінансових інвестиційних інструментів;
- із прямим обманом інвесторів [5, с. 39–40].

3. Інвестиційні ризики залежно від джерел виникнення та можливостей компенсації або ліквідації класифікуються так:

а) комерційні, що виявляються лише на рівні окремого проекту або підприємства та мають специфічні особливості всіх компаній, проектів або комерційної діяльності;

б) некомерційні – виявляються в зовнішніх загальних умовах інвестування, які чинять вплив на всі інвестиційні проекти в державі. Тут варто зауважити, що некомерційні ризики можуть як мати масштаб загальних для держави, так і бути регіональними або галузевими [16, с. 22–23].

Міжнародний досвід свідчить про велику кількість різноманітних засобів зменшення ризиків під час залучення іноземних інвестицій. Більшість із них спрямовано на покращання інвестиційного клімату держави, яка приймає, збільшення умов залучення та можливостей регулювання іноземних інвестицій.

Більшість різновидів мінімізації ризиків, пов'язаних із міжнародною інвестиційною діяльністю, можуть бути застосовані паралельно та, гармонічно доповнюючи одне одного, перебуваючи при цьому в постійній взаємодії одне з одним, забезпечувати більш високий рівень захисту іноземних інвестицій.

За кордоном існують спеціалізовані страхові організації за трьома категоріями: приватні; державні; багатостороннє агентство гарантування інвестицій.

Зазначені спеціалізовані страхові організації надають гарантії іноземним організаціям щодо активів, які було вкладено в державу, від актів органів влади на всіх рівнях управління, які можуть спричинити позбавлення права власності або ж непряме вилучення капіталовкладень. Страхування також проводиться від страйків, громадянських заворушень та випадків завдання навмисних збитків.

Держава створює основні правила формування іноземних інвестиційних компаній. Безпосередньо формування підприємств з іноземними інвестиціями має зв'язок із співпрацею партнерів – юридичних осіб різних держав згідно з чинним законодавством. Міжнародна практика має безліч організаційно-правових форм організації відповідних підприємств з іноземними інвестиціями, які визначають усі особливості співпраці та відповідальності учасників.

Органи влади різних держав мають різні підходи з питань необхідності попереднього узгодження на здійснення іноземної інвестиційної діяльності на території цих держав. Велика кількість держав мають обмежене коло випадків для такого узгодження. Ті держави, у яких для іноземної інвестиційної діяльності необхідно отримати спеціальний дозвіл, формують для здійснення дозвільного процесу відповідні національні органи, що здійснюють контроль та нагляд за залученням та реалізацією іноземних інвестицій. Бувають випадки, коли регіональна та місцева влада беруть участь у регулюванні іноземного інвестування. Наприклад, деякі штати США обмежують доступ до природних копалин іноземним компаніям. Більшість держав мають галузі, заборонені для іноземного інвестування. Найчастіше до таких галузей належить банківська

справа, військова промисловість, страхова справа, добувна промисловість, транспорт та зв'язок.

Як зазначає Ю. Бажал, “влада деяких держав має право на заборону переходу під іноземний контроль національної компанії, у тому випадку якщо такий перехід суперечить інтересам держави” [7, с. 33].

З огляду на вищенаведене в більшості держав, які мають перехідну економіку, існують нормативно-правові акти, що встановлюють та забезпечують державні гарантії захисту іноземних інвесторів. Усі держави здійснюють іноземну інвестиційну політику за допомогою органів державної влади. Розвинені держави як правило не формують спеціальних органів, що регулюють виключно питання іноземного інвестування. І навпаки, більшість держав, що розвиваються, часто формують органи, які проводять моніторинг іноземних капіталовкладень і досліджують інвестиційне середовище.

Висновки до першого розділу

Проведене у цьому розділі дослідження теоретичних засад публічного управління залученням іноземних інвестицій дає підстави для таких висновків:

Розбудова в Україні ринкових економічних відносин потребує підвищеної уваги органів публічної влади до вирішення питань управління інвестиційною діяльністю, формування та впровадження ефективних механізмів публічного управління у цій сфері.

До основних методів здійснення публічної інвестиційної політики мають належати: структурні зміни державних капіталовкладень, система пільг для приватних інвестицій, що сприятимуть підвищенню зацікавленості інвесторів у тих чи інших напрямках капітальних вкладень, адміністративні обмеження за окремими видами інвестицій.

У контексті розгляду основних механізмів публічного управління інвестиційною діяльністю досліджено інструменти та засоби її регулювання, що дало змогу зробити висновок про те, що вони є близькими за своїм змістом поняттями, які описують конкретні складові відповідних механізмів. Для

аналізу регуляторних впливів держави у сфері інвестиційної діяльності у розділі проведено класифікацію засобів публічного управління інвестиційною діяльністю та визначено такі критерії класифікації:

- за змістом;
- формами державного регулювання;
- спрямованістю в межах механізму правового регулювання;
- особливостями впливу на суб'єкт інвестиційної діяльності;
- рівнем застосування;
- стадіями інвестиційної діяльності.

Крім цього, було визначено переваги та недоліки трьох основних груп засобів, до яких віднесено: заохочувальні засоби; засоби ринкового впливу.

Проведена класифікація, а також дослідження основних засобів, інструментів та форм дала можливість дійти висновку про те, що складовим елементом, який об'єднує форми, засоби та інструменти, є методи управлінської діяльності. У теорії державного управління методи виступають як певна сукупність способів досягнення визначеної мети. У той же час, способи закріплюють порядок досягнення потрібного результату. Дослідження складових механізмів публічного управління інвестиційною діяльністю, дало підстави зробити висновок про те, що жодна з них на цей час не дозволяє на належному рівні сприяти активізації надходження інвестицій в Україну. Існуючі в нашій країні відповідні механізми, як правило, гальмують розвиток економіки та не сприяють залученню іноземних інвестицій.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

2.1. Аналіз чинного законодавства України з питань інвестиційної діяльності

Механізм правового регулювання суспільних відносин у будь-якій сфері суспільної життєдіяльності та публічного управління відіграє надзвичайно важливу роль у впорядкуванні відповідних відносин та їхній чіткій регламентації.

Стосовно дослідження чинного законодавства з питань інвестиційної діяльності та залучення іноземних інвестицій зокрема в нашій країні опубліковано велику кількість наукових праць.

Попри численні дослідження нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності України, слід зазначити, що чинне інвестиційне законодавство динамічно змінюється та розширюється, з огляду на що його аналіз ніколи не втрачає наукової та практичної актуальності.

Правове регулювання ґрунтується на застосуванні методів видання та формування юридичних норм, котрі організовують відносини: між суспільством, громадськістю та органами влади; між органами публічного управління згідно з їхнім правовим статусом та розподілом повноважень. Така діяльність формує умови ефективного регулювання та практичного здійснення комунікації всіх учасників державно-управлінських процесів [97, с. 73].

На думку В. Авер`янова правове регулювання складається з законодавчого регулювання, самоврядування, нормативного визначення елементів, правоохоронного регулювання управлінських процесів, внутрішньосистемного нормативного регулювання процесів [26, с. 130–131].

Законодавчі засади інвестиційної діяльності у незалежній Україні було

закладено у 1991 р. із прийняттям Закону України “Про інвестиційну діяльність”, який встановлені основні вимоги до діяльності суб’єктів інвестування, визначив можливі джерела фінансування інвестиційної діяльності. Окремий розділ Закону присвячено державному регулюванню інвестиційної діяльності.

Зазначений Закон, крім іншого, проголосив про формування пільгових умов для інвесторів, про надання амортизаційної, податкової, цінової, кредитної допомоги в напрямі державного регулювання інвестиційної діяльності та застосування державних замовлень, надання державної фінансової підтримки і страхового захисту інвестицій [74].

Основи стратегії залучення інвестицій закладено у Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” [80], якою передбачено здійснення програми залучення інвестицій, яка до цього часу не розроблена.

Питання публічного управління у сфері іноземних інвестицій врегульовано Законом України “Про режим іноземного інвестування”. У цьому Законі, зокрема передбачено обов’язкову процедуру державної реєстрації іноземних інвестицій, а також визначені особливості регулювання іноземних інвестицій у вільних економічних зонах [78].

Закон України “Про місцеве самоврядування” (ст. 28) визначає одним з делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території [76].

Участь держави у здійсненні фінансової інвестиційної діяльності та її регулюванні регламентує Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”, у якому визначено форми та встановлено державні органи, що займаються регулюванням ринку цінних паперів нашої держави [69].

Відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” для іноземних суб’єктів господарської діяльності на території України можуть встановлюватися такі правові режими:

1. Національний режим, згідно з яким іноземні суб’єкти господарської

діяльності отримують рівний з українськими суб'єктами обсяг прав та обов'язків.

2. Режим найбільшого сприяння, згідно з яким іноземні суб'єкти господарської діяльності отримують найбільш сприятливий обсяг прав, пільг та преференцій.

3. Спеціальний режим, що застосовується до певних територій спеціальних економічних зон та до територій митних союзів [73].

Основні принципи регулювання інвестиційної діяльності, враховуючи перспективи залучення та використання інвестицій та реальну економічну ситуацію, закріплені у Концепції державного регулювання інвестиційної діяльності [45].

Задля покращання інвестиційного іміджу України було прийнято відповідну програму та затверджено План заходів щодо виконання програми “Інвестиційний імідж України” [72]. Однак, значна кількість визначених у програмі цілей не виконано й дотепер, що негативно впливає на інвестиційний імідж нашої країни. Покращання потенційних можливостей щодо сприяння збільшенню надходжень інвестицій було забезпечено під час прийняття Закону України “Про підготовку та реалізацію проектів за принципом “Єдиного вікна” [77].

Необхідно зазначити, що незважаючи на наявність в Україні великої кількості різноманітних законодавчих актів з питань інвестиційної діяльності значна частина їхніх норм залишаються декларативними, а інші нормативні положення закріплюють тривалі бюрократичні процедури інвестування, що, звісно, також не сприяє залученню в нашу країну іноземних інвестицій.

Основи державної політики в інвестиційній сфері впродовж 2013–2032 рр. визначено Законом України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки”. Цей законодавчий акт встановлює державну підтримку інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки та встановлює критерії державної підтримки інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки [79].

У свою чергу, в Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”, схваленій Указом Президента України у 2015 р., визначено кілька векторів, безпосередньо пов’язаних із покращенням інвестиційного клімату в Україні:

– вектор розвитку, що ґрунтується на проведенні структурних реформ та забезпеченні сталого розвитку держави, що має стимулювати підвищення стандартів життя;

– вектор безпеки, що ґрунтується на наданні гарантій безпеки держави, безпеки ведення бізнесу, високого рівня захисту приватної власності та інвестицій;

– вектор відповідальності, що ґрунтується на наданні гарантій доступу до високоякісної системи охорони здоров’я, освіти та інших послуг у приватному та державному секторах, незалежно від статі, раси, місця проживання, етнічного та соціального походження, кольору шкіри, майнового стану, політичних, релігійних та інших переконань, мовних або інших ознак [80].

Важливу роль у регламентації інвестиційних процесів відіграють міжнародно-правові документи, передусім:

1. Вашингтонська конвенція “Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами” від 18 травня 1965 р. [8].

2. Сеульська конвенція “Про заснування багатостороннього агентства з гарантування інвестицій”, ухвалена 11.10.1985 під час зустрічі Ради директорів Всесвітнього банку у Сеулі [там же].

3. Група міжнародних договорів з іноземними державами з питань взаємного захисту та заохочення інвестиційної діяльності (відповідні угоди укладено Україною більш ніж з 50 державами світу [46, с. 141–145].

На виконання міжнародних зобов’язань в Україні було прийнято в новій редакції Закон України “Про концесії” [75] у сфері розбудови та експлуатації дорожньої мережі, закріплено гарантії з питань захисту іноземних інвестицій, визначено національний режим інвестування.

Із прийняттям Закону України “Про державно-приватне партнерство” та

оновленням Закону України “Про концесії” приватним інвесторам створено необхідні умови для активної участі в реалізації спільно з органами державної влади інвестиційних проектів.

Попри велику кількість нормативних актів, законодавчо невизначеними та неопрацьованими залишаються низка питань, таких як формування страхових фондів, процеси іноземного кредитування, страхування іноземних інвестицій, формування кредитних співтовариств [100, с. 268].

Чинне українське законодавство у сфері залучення іноземних інвестицій постійно зазнає змін та доповнень. З усього комплексу нормативних актів, ухвалених органами публічної влади з питань інвестиційної діяльності, не існує актів, до яких би не вносилося змін і доповнень.

Складність національного інвестиційного законодавства негативно позначається на інвестиційному кліматі України, оскільки серйозно підриває довіру як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, створює перепони для компаній, які вже розпочали власний бізнес в Україні.

З огляду на складність нормативно-правової бази з питань інвестиційної діяльності в Україні, у науковій площині вже давно висловлюються думки про необхідність її систематизації.

Так, наприклад, Л. Волкович та К. Гуменної виділяють такі ключові рівні правового регулювання інвестиційного законодавства: місцевий, регіональний, національний та міжнародний [16; 21].

Інші науковці, наприклад В. Гаверський, систематизують інвестиційне законодавство за видом нормативно-правових актів [17].

О. Руденко пропонує здійснювати систематизацію інвестиційного законодавства за етапами його створення та розвитку. Вона виділяє 5 основних етапів для кожного з яких властиві проблемні питання щодо залучення інвестицій [81].

Таким чином, у публічному управлінні існує декілька підходів до систематизації законодавства з питань інвестиційної діяльності, а саме за:

- видами нормативно-правових актів;

- універсальністю;
- етапами формування;
- рівнем державного регулювання;
- об'єктами регулювання.

Вважаємо за доцільне запропонувати трирівневу систематизацію правового регулювання інвестиційної діяльності. Зокрема, ми пропонуємо виокремити такі рівні: міжнародний, національний та регіональний.

Інвестиційні нормативно-правові акти міжнародного рівня становлять велику частину вітчизняного законодавства.

До таких нормативно-правових актів варто віднести міжнародні угоди про захист та стимулювання інвестицій, у змісті яких закріплено обов'язки держав відповідно до поводження з іноземними інвесторами та механізми врегулювання спорів, виниклих на цій основі.

Іншим видом міжнародних угод, що регулюють інвестиційну діяльність, є угоди з питань уникнення подвійного оподаткування. Досить частими є випадки, коли держава-інвестор та держава-реципієнт інвестицій претендують на прибутки від підприємницької діяльності. У таких випадках виникають проблеми подвійного оподаткування. Одним із напрямів вирішення зазначених проблем є укладання відповідних угод про уникнення подвійного оподаткування. Світова практика має такі моделі подібних угод:

- 1) модель, що передбачає надавати перевагу принципу резидентності, за яким податки сплачуються в державі, яка вкладає інвестиційні кошти;
- 2) модель відносин між розвиненими державами та державами, що розвиваються, за якою надається перевага принципу територіальності, і податки сплачуються в тій державі, яка здійснює підприємницьку діяльність.

Угоди про вільну торгівлю є ще одним видом міжнародних угод у сфері інвестиційної діяльності, метою цих угод є ліквідація митних бар'єрів у напрямі руху товарів та інвестицій між суб'єктами господарювання відповідних держав. У роки незалежності Україна уклала понад 17 угод про вільну торгівлю, які охоплюють близько 45 держав світу.

Особливість усіх міжнародних угод виявляється у тому, що вони мають відповідні пріоритети перед національним законодавством, як елементи міжнародного права. Це відповідним мотивом в Україні для створення ефективного механізму державного управління такими угодами.

На національному рівні інвестиційна діяльність регулюється окремими законами, положеннями кодексів та підзаконними нормативно-правовими актами. З огляду на велику кількість нормативно-правових актів національного рівня виникає необхідність у відповідній систематизації зазначеного обсягу нормативно-правового забезпечення.

Отже, інвестиційна сфера регулюється великою кількістю законодавчих актів і несуттєвими пільгами для інвесторів. Зауважимо, що більшість норм, що передбачають здійснення заходів у напрямі покращання інвестиційного клімату, є декларативними.

На регіональному та місцевому рівнях нормативно-правове забезпечення державного регулювання інвестиційної діяльності, охоплює здебільшого програми розвитку територій та регіональні стратегії. До зазначеної групи варто віднести також діяльність із поліпшення інвестиційного клімату в областях України та програми залучення інвестицій. Ускладнюється ситуація з інвестиційним кліматом також тим, що на регіональному рівні та навіть у столиці України відсутні тривалі стратегії розвитку міст, що були б розраховані на 20–50 років і що так необхідні для повернення інвестованих ресурсів (особливо – в інфраструктуру).

Загалом можна підсумувати, що нормативно-правовій базі інвестиційного законодавства сьогодні не вистачає системності. Основний її недолік виявляється у відсутності законодавчих актів, які б чітко встановлювали роль центральних та місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування під час здійснення інвестиційної діяльності. Зазначені повноваження дещо нечіткі та визначаються в різних нормативно-правових актах, що знижує ефективність їхнього виконання.

Інвестиційна діяльність регулюється значною кількістю нормативно-

правових актів, що формуються різними державними правотворчими суб'єктами, розповсюджуються на невизначене коло суб'єктів та відрізняються за дією у просторі й часі. Така ситуація з часом призводить до відповідних суперечностей у нормативно-правовому полі забезпечення інвестиційної діяльності.

Крім того, залишається невирішеною також проблема забезпечення іноземних інвесторів інформацією стосовно чинного інвестиційного законодавства. Для потенційних інвесторів важко визначити, котрі із законів зберігають свою чинність, а котрі з них було анульовано, і вони вже втратили свою чинність. В Україні немає єдиної бази даних чи зведеного документа, який би оприлюднював інформацію про статус та відмінності попередніх нормативно-правових актів.

З огляду на вищезазначене вважаємо за доцільне прийняття єдиного нормативно-правового акта, який би охоплював різні аспекти інвестиційної діяльності, замість низки чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у зазначеній сфері. Доречним за таких умов було б розробити Інвестиційний кодекс, що максимально охоплював би всі умови інвестиційної діяльності в Україні.

Таким чином, зараз інвестиційна діяльність у нашій державі регулюється великою кількістю правових актів, що не мають раціональної єдності. Тому попри розгалужену та велику систему нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність у нашій державі, говорити про єдину, взаємоузгоджену та ефективну систему законодавства в цій галузі поки що рано.

2.2. Стан державної політики у сфері інвестиційної діяльності в Україні

Одним з основних економічних показників, що демонструє певні результати економічної діяльності держави, є ВВП у ринкових цінах. Майже кожен третій вітчизняний продукт (чи послуга) реалізується через зовнішні

економічні зв'язки, що мають важливе значення в національній економіці та справляють вагомий вплив на темпи економічного зростання, формування конкурентного ринкового середовища і весь системний трансформаційний процес [85; 107]. Основні макроекономічні показники подано в табл. 2.1.

Табл. 2.1

Головні макроекономічні показники України [25]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Номінал ВВП, млн грн	1082569	1316600	1408889	1454931	1566728	1979458	2383182	2982920
Номінальний ВВП, зміна у % грн	+18.5	+21.6	+7.0	+3.3	+7.7	+26.3	+20.4	+25.2
Номінал ВВП, млн дол. США	136419	163160	175781	183310	131805	90615	93270	112154
Номінальний ВВП, зміна у % дол. США	+16.4	+19.6	+7.7	+4.3	-28.1	-31.3	+2.9	+20.2
Інвестування, зміна у %	5,9	-5,6	-6,6	-6,9	-3,9	-0,3	1,2	2,5

Держава може виступати безпосереднім учасником інвестиційного процесу, займаючись розвитком підприємств державного сектора економіки та витрачаючи власні бюджетні кошти. Також держава може брати опосередковану участь у зазначеному процесі за допомогою таких основних напрямів діяльності:

- здійснення впливу на інвестиційне середовище шляхом стимулювання бюджетними витратами сукупного попиту, формування макроекономічного інвестиційного клімату, розвитку та регулювання банківської діяльності, розвитку грошово-кредитної сфери, стимулювання та фінансування діяльності дослідних науково-технічних і проектних організацій;

- здійснення регламентації умов господарської та фінансової діяльності підприємств.

З-поміж першої групи факторів впливу особливе значення набуває здійснення грошово-кредитної та бюджетної державної політики. Використовуючи податково-бюджетні важелі, визначають пропорції перерозподілу ВВП держав через бюджет, на рівні підприємства, у свою чергу, визначають умови розподілу прибутків відповідного підприємства між власником та державою. Без проведення політико-адміністративних реформ, за відсутності ефективної інвестиційної політики та низьких інвестиційних гарантій, за умов відпливу інвестиційних капіталів, сьогодні є неможливим необхідний розвиток малого та середнього бізнесу, так само як стає неможливим і прогрес нашої держави в напрямі збільшення припливу іноземних інвестицій. Удосконалення механізмів публічного управління інвестиційною діяльністю дозволить ефективно використовувати всі позитивні ефекти, які можна отримати від залучення іноземних інвестицій з метою забезпечення сталого економічного зростання, розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності та поліпшення інвестиційного та бізнес-клімату.

Проведення структурних реформ в Україні та необхідність у збереженні вже організованої та сталої динаміки економічного зростання зумовлюють доцільність пошуку потенційних позитивних джерел формування та залучення інвестиційних ресурсів. Слід додати, що відсутність виразної структури інвестиційних ресурсів та джерел, відповідних якісних та кількісних показників унеможлиблює досягнення необхідного рівня розвитку та динаміки інвестиційних процесів.

Беручи до уваги низькі гарантії безпеки для іноземних інвесторів та високий рівень ризику світова тенденція зменшення банківського кредитування виступає у вигляді додаткового фактору гальмування економічного розвитку України. Масовий відплив депозитів, важливі внутрішні дисбаланси відповідних банківських установ та ускладнені умови доступу до світових фінансових ринків унеможлиблюють зниження кредитних ставок та їхню доступність для малого й середнього бізнесу.

Більше того, девальвація була причиною значного зростання державних

боргів та витрат на обслуговування їх. Збільшення реальної відсоткової ставки викликало зростання рівня видатків на обслуговування непогашеної частини боргу та збільшення вартості капіталу, що призвело до падіння ВВП [1].

За таких умов, доцільно буде визначити місце нашої держави в глобальному інвестиційному середовищі, і для цього важливим є визначення даних за допомогою проведення аналізу Індексу економічної свободи (Index of Economic Freedom).

Індексом економічної свободи є показник, який із 1995 р. розраховується в більшості світових держав та впливає на розвиток економіки і підприємництва та приток інвестицій [42].

Здійснюючи аналіз Індексу економічної свободи, можна визначити наявні в державі проблемні питання, що власне нею і створюються та що обмежують економічне зростання в цій державі.

Отже, рівень економічної свободи світових держав розраховується за середнім арифметичним із десяти таких показників

- свобода фінансового сектора;
- свобода бізнесу;
- свобода інвестицій;
- свобода торгівлі;
- свобода праці;
- свобода гарантії прав власності;
- монетарна свобода;
- розміри бюрократичного апарату;
- фіскальна свобода;
- ступінь захисту від корупції.

Світові держави в зазначеному індексі поділено на п'ять груп за показниками:

- вільні (з показником 80–100),
- переважно вільні (70–79,9),

- помірно вільні (60–69,9),
- переважно невольні (50–59,9),
- невольні (з показником 0–49,9).

Зазначений рейтинг демонструє загальну картину економічної свободи всіх світових держав.

Починаючи з 1995 р. Україна була однією з перших держав, де проводили аналіз Індексу економічної свободи. Цей показник у нашій державі останніми роками (з 2005 р. і по 2015 р.) демонструє тенденцію до постійного зниження: Індекс за цей період знизився на 8,9 бала (2005 р. – 55,8 бала, 2015 р. – 46,9 бала). Тут важливо зауважити, що в усіх світових державах середній показник за цей період майже не змінився та становив 60 балів. З 2009 р. наша держава за цим показником відноситься до категорії невольних держав, де не відбувається ґрунтових перетворень (близько 49 балів).

Станом на 2018 р. показник економічної свободи нашої держави становить 51,9 бала, і за цим показником Україна посіла 150-те місце. Загальний бал показника порівняно з попереднім роком збільшився на 3,8 пункта, що демонструє поліпшення восьми із дванадцяти показників економічної свободи, зокрема і поліпшення свободи інвестицій та грошової свободи. Незважаючи на незначне зростання, Україна сьогодні посідає останнє місце серед 44 держав у регіоні Європи, а її загальний бал нижчий за регіональні та світові середні [67].

Аналіз тенденцій розвитку державної економіки та Індексу економічної свободи України демонструє стабільні темпи до зниження відповідних позицій нашої держави в глобальному інвестиційному середовищі. Внутрішні ризики розвитку економіки України в більшості пов'язано зі збільшенням боргових навантажень на Державний бюджет України та виснаженням міжнародних економічних резервів, через що відбувається поглиблення поточних диспропорцій, прискорення темпів падіння ВВП, скорочення обсягів промислового виробництва, зовнішньої торгівлі, зниження обсягів залучення інвестицій тощо. Досліджуючи тенденції іноземного інвестування в Україні з

1994 р., можна стверджувати, що обсяг їх залишається незначним (табл. 2.2).

Табл. 2.2

Капітал іноземних інвесторів в Україні (1994–2016 рр.)

Роки	Сукупний обсяг капіталу нерезидентів, млн дол. США	Темпи зростання до попереднього року, %	До 1994 р., рази
1994	219,4	-	-
1995	483,5	220,4	2,20
1996	896,9	185,5	4,09
1997	1438,2	160,4	6,56
1998	2063,6	143,5	9,41
1999	2810,7	136,2	12,81
2000	3281,8	116,8	14,96
2001	3875,0	118,1	17,66
2002	4555,3	117,6	20,76
2003	5471,8	120,1	24,94
2004	6794,4	124,2	30,97
2005	9047,0	133,2	41,24
2006	16890,0	186,7	76,98
2007	21607,3	127,9	98,48
2008	29542,7	136,7	134,65
2009	35616,4	120,6	162,34
2010	40053,0	112,5	182,56
2011	44806,0	111,9	204,22
2012	50333,9	112,3	229,42
2013	55296,8	109,9	252,04
2014**	57056,4	103,2	260,06
2015**	45916,0	80,5	209,28

Станом на 1 жовтня 2017 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку нашої держави дорівнював 3,9 млрд дол., що майже на 6 % більше за показник на початку року на рівні 3,7 млрд дол. Як повідомляє сайт Державної служби статистики України (далі – Держстат), за звітний період до акціонерного капіталу нерезидентів було залучено 1,2 млрд дол. інвестицій. Відплив за звітний період становив 306,9 млн дол. Відповідно до наведеної інформації, головним інвестором є Кіпр, обсяг вкладень якого за звітний період становить 464,7 млн дол. Найбільші обсяги прямих інвестицій було спрямовано у промисловість – 464,5 млн дол., фінансову і страхову діяльність – 248,9 млн

дол. [25].

У 2017 р. з держав Європи в Україну надійшло 1243 млн дол. прямих іноземних інвестицій, з інших світових держав – 627,3 млн дол.

Станом на 1 січня 2018 р., акціонерний капітал нерезидентів в Україні становив 39145 млн дол. (із держав Європи – 7467,5 млн дол., з інших держав – 11677,5 млн дол.). Такі показники виявилися на 4,3 % більшими за відповідні показники на початок року (37 514,1 млн дол.).

Протягом 2017 р. інвестиції в Україну надійшли зі 131 світової держави. Із країн Європи з початку інвестування було внесено 35576,1 млн дол. інвестицій (що становить понад 77,5 % загального обсягу акціонерного капіталу), з інших світових держав надійшло близько 10339,9 млн дол. [25].

Доцільно відзначити, що до головних держав – інвесторів України увійшли:

1. Кіпр – 10009,1 млн дол.
2. Нідерланди – 6293,1 млн дол.
3. Російська Федерація – 4597,9 млн дол.
4. Великобританія – 2169 млн дол.
5. Німеччина – 1793,2 млн дол.

З України головні обсяги прямих іноземних було спрямовано до таких держав:

1. Кіпру – 5931,1 млн дол.
2. Російської Федерації – 151 млн дол.
3. Латвії – 67,1 млн дол.
4. Віргінських Британських Островів – 61 млн дол.

Необхідно зазначити, що проаналізована класифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій за державами-інвесторами може виражатися в певних ризиках, а саме в залежності вітчизняної економіки від політики відповідних держав – головних інвесторів.

За даними Державної служби статистики України у промисловій галузі зосереджено 32,3 % інвестицій. Це становить 14818,9 млн дол. прямих

інвестицій, зокрема в переробній галузі – 12568,9 млн дол., галузі добувній і з розроблення кар'єрів – 1460,9 млн дол., у постачанні газу, пари та електроенергії – 716,8 млн дол.

У галузі фінансової та страхової діяльності зосереджено 11536,9 млн дол. (що, відповідно, становить 25,1 % загального обсягу прямих інвестицій). У галузі оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 6018,9 млн дол. (13,1 %), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 3803,9 млн дол. (8,3 %), що здійснюють професійну, наукову та технічну діяльність, – 2 837,0 млн дол. (6,2 %). [25].

Усвідомлення ключової ролі в економічному зростанні інвестиційного складника зумовлює активне прагнення залучати інвестиції для забезпечення власного розвитку. Важливе значення в цьому процесі має вихідна платформа держави, яку можна визначити як сукупність природних умов, ресурсного потенціалу, географічного розміщення, виробничого комплексу та специфіки діяльності. В одних регіонах держави поєднання цих факторів є більш вигідним, в інших – менш вдалим. Диференціація регіонів України за наведеними вище складниками спричинила формування різних рівнів їхнього економічного розвитку та їхньої інвестиційної привабливості.

З 2014 р. до найбільш інвестиційно привабливих регіонів України надходить близько 80 % усіх іноземних інвестицій, серед яких 49,5 % припадає на м. Київ [25].

За звітний період збільшення прямих іноземних інвестицій відзначалося в Харківській, Київській, Одеській, Дніпропетровській, Рівненській, Івано-Франківській та Полтавській областях. Зменшення надходжень прямих іноземних інвестицій спостерігалось в Сумській, Житомирській, Кіровоградській, Запорізькій, Черкаській областях України та м. Києві.

До головних причин, що створюють сповільнення розвитку інвестиційного підприємництва та бізнесу в Україні, варто найперше віднести: внутрішні політичні та економічні потрясіння, анексію Криму, військові дії на Донбасі та Луганщині, відсутність реформ, недієві правові рамки, корупцію,

обмеження на рух капіталу, інфляцію, податковий тягар, нерозвиненість інвестиційної інфраструктури.

У січні – вересні 2017 р. з України в економіку світових держав було спрямовано 640,5 млн дол. іноземних інвестицій. Інвестування відбувалося здебільшого у вигляді грошових внесків (84,2 %) та внесків у формі рухомого і нерухомого майна (14,8 %).

Раптове зростання в Україні обсягів іноземних інвестицій відбулося 2011 р. через продаж двох великих інвестиційних об'єктів, загальна вартість яких – близько 6 млрд дол. США, що становило на той час майже 75 % від усього обсягу іноземних інвестицій у вітчизняній економіці. Збільшення іноземних інвестицій тоді не мало характеру системності та відбулося через проведення разових операцій.

Хоча спостерігається зростання темпів надходження іноземних інвестицій до нашої держави, ці інвестиційні капітали не відповідають економічному потенціалу української економіки і тим завданням, які спрямовано на модернізацію виробничої бази. Як повідомляє Держстат, обсяги іноземних інвестицій, що спрямовуються в інновації, у 2016 р. становили 3 % від усього обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, тоді як у 2012 р. цей показник становив майже 9 % [25].

Частина інвестиційного капіталу, спрямованого на формування бізнесу та упровадження сучасних технологій, сьогодні залишається досить невисокою, хоча вона і має помітний потенціал зростання у процесі вдосконалення бізнес-середовища та інвестування новими власниками грошових ресурсів на розвиток придбаних об'єктів. Велика частина іноземних інвестицій надходить до нашої держави з офшорних зон, що вказує на здійснення такого “інвестиційного” процесу за рахунок коштів, які до цього було виведено з держави вітчизняним бізнесом.

За результатами аналізу надходжень іноземних інвестицій можна дійти висновку про необхідність удосконалення механізмів державного регулювання залучення іноземних інвестицій. Передусім удосконалення потребує

законодавча база, тобто правовий механізм публічного управління щодо залучення іноземних інвестицій. Також є доцільним удосконалення за напрямом розвитку взаємодії засобів масової комунікації з органами публічного управління, що має на меті формування позитивного іміджу України.

Ґрунтуючись на проведеному аналізі, можна говорити про взаємозалежність та взаємовплив трьох факторів ефективного розвитку:

- уже наявного рівня економічного розвитку, що виступає одночасно і вихідною основою для залучення інвестицій, і їхнім результатом;

- обсягу залучення інвестицій;

- інвестиційної привабливості, що як впливає на рівень економічного розвитку та обсяг залучення інвестицій, так і є залежною від цих двох чинників.

Завдання залучення іноземних інвестицій до територіальної громади полягає в наданні гарантій та страхуванні ризиків, що існують під час інвестування в нестабільну економіку держави. Кожен інвестор вимагає механізмів захисту власних капіталовкладень з боку держави або місцевих органів публічної влади. Головна складність під час реалізації інвестиційного проекту полягає у відсутності єдиних критеріїв оцінювання макроекономічних факторів ризику та параметрів нестабільності. До таких факторів зараховують:

- відсутність умов розвитку бізнесу;

- політичну нестабільність;

- невизначеність грошово-кредитної державної політики;

- великі обсяги зовнішніх боргів;

- недосконалість податкового законодавства тощо.

Але на місцевому рівні є свої проблеми та негативні чинники, що перешкоджають залученню інвестицій та реалізації проектів інвесторами та органами місцевого самоврядування. До них можна віднести:

- відсутність маркетингових досліджень інвестиційних проектів;

- брак інформації про інвесторів та об'єкти інвестування;

- відсутність організаційно-економічних механізмів реалізації

інвестиційної політики розвитку території.

Однак, також існує зворотний бік залучення іноземних інвестицій, і це пов'язано з забезпеченням територіальної громади від неякісних інвестицій. Під час розроблення інвестиційної політики на місцевому та державному рівні необхідно враховувати якість іноземних інвестицій, їхню корисність для державної економіки. І тут варто зауважити, що доцільно проводити оцінювання якості іноземних інвестицій до моменту залучення їх в економіку відповідної територіальної громади.

Ураховуючи викладене, доцільно використовувати поетапний підхід – двоетапне оцінювання якості іноземних інвестицій. Зокрема, на першому етапі варто провести оцінювання інвестора. Це означає, що необхідно оцінювати мету та цілі його інвестиційної діяльності а також його інвестиційну, ділову та економічну репутацію. Другий етап починається з оцінювання інвестиційного проекту, пріоритетності для економічного розвитку територіальної громади, рівня інноваційності, екологічності, термінів окупності, величини інвестицій тощо.

Основою у цьому підході має бути система оцінювання якості суб'єктів та об'єктів інвестиційного процесу. За результатами застосування зазначеного підходу встановлюється якість інвестиційного проекту, а також визначається пріоритетність його реалізації відповідно до територіальних інтересів. Застосування запропонованого підходу з оцінювання якості іноземних інвестицій відповідно до встановлених критеріїв має допомогти у визначенні тих інвесторів, які потенційно загрожують економіці нашої держави, та тих, які відповідають територіальним інтересам. Отже, на перших етапах застосування цього підходу має допомогти не допустити недобросовісних інвесторів до економіки нашої держави.

Тут доцільно визначити складники організаційного механізму здійснення запропонованого підходу. Тобто, оцінювання якості іноземних інвестицій повинна здійснювати відповідна державна структура, що має спеціалізуватися на питаннях залучення іноземних інвесторів. Проте, як уже зазначалося раніше,

в Україні існує декілька інституцій, що мають схожі обов'язки та функції.

Зважаючи на це, доцільним буде проведення чіткого розмежування функцій та обов'язків зазначених інституцій. Крім цього, раціональним було б розширення основних напрямів діяльності Українського центру сприяння іноземному інвестуванню та формування спеціального відділу, що займався б питаннями проведення контролю якості відповідних іноземних інвестицій, що надходять до економіки України. Такі ж структури варто сформувати і на місцевому рівні.

Заходи, що спрямовані на підвищення рівня інвестиційної безпеки, мають забезпечувати можливість здійснення виробничих накопичень й капіталовкладень. Ключовою проблемою тут є невідповідність іноземних інвестицій до наявних вимог і напрямів удосконалення економіки територіальної громади зокрема та держави в цілому, що призводить до формування таких загроз економічній безпеці України, як зміцнення на світовому ринку сировинної спеціалізації вітчизняної економіки та регрес галузей, що забезпечують виготовлення кінцевої продукції.

На цей час є актуальним здійснення всього комплексу практичних заходів, спрямованих на досягнення якісних змін у питаннях залучення іноземних інвестицій та посилення контролю рівня якості інвестицій в економіку України.

2.3. Досвід розвинених зарубіжних країн у сфері залучення іноземних інвестицій

В Україні основна роль у процесах активізації інвестиційної діяльності повинна виявлятися в залученні прямих іноземних інвестицій для вирішення основних завдань структурної трансформації економіки, реалізації спільних проектів, упровадження у виробництво провідних технологій та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів. У зв'язку із цим, дослідження напрямів узагальнення зарубіжного досвіду публічного управління у сфері

залучення іноземних інвестицій є актуальним питанням.

Наприклад, у Польщі закордонний капітал залучається не до регіонів із низьким рівнем ефективності господарювання та високим рівнем безробіття, а до індустріалізованих регіонів, що мають розвинену технічну базу та задовільну суспільну й фінансову інфраструктуру [101, с. 13]. Аналогічна ситуація простежується і в Україні. Пояснюється це наявністю умов та вже сформованої вихідної бази для залучення інвестицій. Окрім того, зазвичай у таких регіонах присутня й аналізована вище компонента – сприятлива сировинна база. Відповідно, регіони, що не користуються зазначеними умовами, є відсталими в розвитку, не мають необхідної сировинної бази для залучення інвестицій, потребують іншого підходу до побудови інвестиційної політики регіону.

Як джерело інвестицій на регіональному рівні може бути використано державні ресурси, що зосереджені як у державному, так і в місцевих бюджетах (останні дещо збільшилися в умовах фінансової децентралізації). Використання цього інструменту здатне частково усунути зазначену вище проблему щодо низького рівня інвестиційної привабливості відсталих у розвитку регіонів та сформувати платформу для залучення до них зовнішніх інвестицій та внутрішніх інвестицій із підприємницького сектора.

Інвестування на регіональному рівні, у рамках державного інвестування, найдоцільніше проводити за рахунок фінансових джерел місцевих бюджетів. Загальнодержавний рівень передбачає вирішення загальнодержавних питань макроекономічного масштабу. Тому територіальна близькість та зрозумілість проблем місцевого характеру виступають фактором, що дозволяє ефективно розміщувати інвестиційні ресурси з метою формування необхідної структури регіональної економіки.

На регіональному рівні політика державного інвестування за рахунок фінансових джерел місцевих бюджетів активно використовується в Польщі. За рахунок власних фінансових джерел місцевого самоврядування покривається понад 40 % його інвестиційних видатків. Хоча останнім часом спостерігається

зменшення цього показника внаслідок розвитку фінансового ринку і розширення можливостей формування інвестиційного ресурсу місцевого самоврядування саме за рахунок залучення позикового капіталу [11, с. 3].

У Великобританії практикується надання кредитів місцевими урядовими органами, що до 90 % покривають вартість будівництва, знижки на вартість земельних ділянок [53, с. 292].

Проте в сучасних умовах економіки України однією зі значних перешкод на шляху інвестування варто визначити обмеженість фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Податкові надходження до місцевих бюджетів, питома вага в джерелах формування яких є основною, обмежені незначною кількістю місцевих податків та зборів, а можливості щодо формування власних джерел надходження до місцевих бюджетів, надані їм у процесі фінансової децентралізації, перебувають на етапі опрацювання та освоєння.

В європейських країнах джерелом додаткових залучень фінансів на рівні регіону виступає система запозичень, що формується шляхом випуску муніципальних облігацій.

Дослідник О. Василенко зазначає, що в державах ЄС у сфері муніципальних запозичень спостерігається динаміка зростання привабливості механізму муніципальних запозичень, насамперед для держав, що є новими членами ЄС, зокрема Латвії, Польщі, Угорщини, Словаччини, Литви [11, с. 4].

Проте сфера запозичення коштів до місцевих бюджетів через випуск облігацій не забезпечить надходження достатнього фінансового ресурсу, знову ж таки через низьку фінансову спроможність самих бюджетів, відсутність упевненості в поверненні вкладених в облігації коштів, не звертаючи уваги на те, що державні цінні папери мають незначний рівень ризику. Тому варто упроваджувати процес залучення інвестиційного ресурсу через систему регіонального запозичення. Проте немає сенсу розглядати його як ключовий у системі заходів, спрямованих на збільшення фінансових можливостей регіональних бюджетів для інвестування коштів в економіку регіону.

У світовій практиці досить активно використовується податковий

механізм як засіб стимулювання нагромадження капіталів та залучення зовнішніх ресурсів. Податкова політика виступає одним із ключових інструментів сприяння збільшенню інвестицій та визначення їхніх основних напрямів.

Аналізуючи досвід держав ЄС у сфері іноземного інвестування, К. Маркевич зазначає, що сьогодні у провідних європейських державах підприємствам з іноземними інвестиціями надають податкові пільги, метою яких виявляється упровадження новітніх технологій, подолання диспропорцій та безробіття, встановлення незначної відсоткової ставки на кредити на рівні регіонів [54, с. 5]. У США в рамках програми формування робочих місць The American Jobs Act, розробленої адміністрацією Барака Обами, надаються податкові пільги на капітальні інвестиції.

Д. Максимів зазначає, що “сьогодні з метою залучення інвесторів провідні держави намагаються спростити податкову систему, знизити державний вплив на економічні процеси, стабілізувати політичну ситуацію в державі, приймають закони, котрі покликані привабити велику кількість іноземних інвесторів” [51, с. 202].

Для України, враховуючи світовий досвід, доцільним є надання податкових пільг не лише іноземним, але й вітчизняним інвесторам. Окрім того, у загальній податковій системі доцільним є зменшення кількості податків та зниження їхніх ставок.

Як зазначає Я. Грущинський, загальне використання методів нарахування податку та невисокі податкові ставки стали причиною інвестиційного припливу в сільське господарство Бразилії [20, с. 228]. О. Савчук відзначає, що пільговий податок застосовують у певних галузях обробної промисловості та для компаній, що надають комп'ютерні послуги. Оподаткуванню не підлягають прибутки від патентів на винаходи та від реалізації творів мистецтва, за умов коли їх створено [83, с. 4]. Таким чином, має місце застосування пільгових режимів оподаткування до окремих галузей. Цю практику частково упроваджено в Україні на рівні сільськогосподарського комплексу, проте,

починаючи з 2016 р., вона зазнає суттєвих змін.

Досвід інвестування США свідчить, що інвестиційна діяльність держави здебільшого є обмеженою специфічними регіональними або галузевими програмами:

- військово-космічної діяльності;
- розвитку інфраструктури;
- екологічної діяльності;
- ліквідації стихійних лих тощо.

Уряд через систему державних замовлень здійснює вплив на інвестиційний ринок та контролює виконання відповідних встановлених нормативів і дотримання техніки безпеки. У державній системі регулюванні інвестиційної діяльності в США головним виступає механізм податково-амортизаційної та фінансово-кредитної політики. Зокрема, приватні підрядчики та фірми-замовники в інвестиційному процесі здійснюють свою основну діяльність, спираючися на головні норми, що діють в економіці. Передусім до них належать норми законодавства:

- податково-амортизаційного;
- природоохоронного;
- санітарно-гігієнічного тощо.

Слід врахувати, що в США загальнонаціональне законодавство, яке б регулювало інвестиційний процес, відсутнє.

Механізм світового господарювання часто як інструменти економічної політики та в ролі складового елемента економічної системи використовує один із прийомів податкової системи – офшорні зони.

Сутність офшорних зон полягає у формуванні особливих умов, що дають змогу уникати державного контролю підприємницької і фінансової діяльності та значно знизити рівень оподаткування [18, с. 5–6].

С. Макуха зазначає, що майже третина вкладень у 2002 р. до основного капіталу Угорщини складалась з іноземних інвестицій. Такі чималі обсяги іноземного інвестиційного капіталу в Угорщині було залучено завдяки

упровадженню напів офшорних стандартів ринкової діяльності: корпоративний податок в Угорщині складає 18 %, ЄС – 30 % [52, с. 32].

Серед недоліків офшорних зон О. Гарасюк відзначає зниження бази оподаткування [58, с. 7], що в умовах недостатності фінансових ресурсів держави здатне значно понизити фінансові можливості держави. Разом із тим автор зазначає, що офшорні компанії контролюють близько 500 млрд дол. інвестицій, впливаючи на розвиток світового господарства [там же].

Офшорні зони можна визначити як фінансові механізми, через які відбувається рух значної частини світових грошей. Характерним є те, що в більшості випадків вивезений в офшорну зону капітал повертається до джерела його утворення. Яскравим підтвердженням цьому може бути ситуація в Україні.

Цінним для формування цілісного механізму публічного управління інвестиційною діяльністю в Україні є досвід Південно-Східної Європи, держави якої за геополітичними умовами розвитку досить подібні до України. Європа в світовій економіці виступає як джерелом інвестицій, так і безмежним об'єктом для залучення їх. Є. Созінова зазначає, що вагома позиція регіону Південно-Східної Європи в загальносвітових джерелах іноземного інвестування протягом останніх років зумовлена ефективним та чітким регуляторним та законодавчим середовищем, ефективним реформуванням у напрямі поліпшення інфраструктури, зниження податків, значним рівнем підтримки вітчизняних агентств сприяння іноземним інвестиціям і торгівлі, членством держав в ЄС тощо [89, с. 666]. Україні доцільно робити акцент на фінансово-банківській системі, адже за рахунок кредитування функціонує основна частка бізнесу в Україні. Зниження ставок за кредитами потягне за собою зростання попиту на них, а одночасне зменшення депозитних ставок сприятиме інвестуванню громадян у реальний сектор економіки.

Наприклад, у Франції державне регулювання економічної діяльності є досконало продуманою системою контролю оплати праці, стратегічного індикативного планування, заохочення конкуренції, управління цінами.

Податкова політика є ключовим напрямом регулювання інвестиційної діяльності Франції. Функції державного регулювання економічної діяльності забезпечують координацію діяльності приватного бізнесу та держави, що призводить до безпосереднього управління уряду половиною всього ВВП.

Значний інтерес становить досвід Швеції в напрямі застосування державної системи пільгового оподаткування на інвестиційні резерви. Згідно із зазначеною системою, фірмам дозволялося відраховувати в інвестиційні резерви майже 40 % усіх неоподаткованих комерційних прибутків. Створення інвестиційних резервів мотивує розвиток науково-технічного прогресу.

Податкова політика ефективна тільки за умови використання її як засобу стимулювання виробництва, що відповідно розширює податкову базу. Формування податкової політики в Україні в сучасних економічних умовах повинно здійснюватися з урахуванням особливостей господарювання в державі в перехідний період. Сформована в нашій державі економічна ситуація потребує використання ефективних механізмів регулювання інвестиційних процесів з метою активізації інвестиційної діяльності. Однією з головних умов ефективної реалізації державної інвестиційної політики є належне нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності. Законодавче підґрунтя зазначеної політики здійснює регулювання інвестиційної діяльності в різних формах. Держава як суб`єкт процесу інвестування здійснює регулювання інвестиційного процесу в таких формах:

- здійснення кредитної та амортизаційної політики;
- виокремлення пріоритетних об'єктів інвестування;
- проведення експертизи інвестиційних проектів;
- податкове регулювання інвестиційної діяльності.

В Україні у сфері інвестиційної діяльності можна спостерігати поступовий розвиток ринкових організаційних структур. Було створено та діють нові інститути, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність. Це такі структури, як Управління зовнішньоекономічних зв'язків, Державний експортно-імпортний банк, Міністерство фінансів України, підрозділи і служби

інших відомств. Раніше створене Агентство з міжнародного співробітництва й іноземних інвестицій трансформувалося в Національне агентство реконструкції і розвитку, діє Ліга підприємств з іноземними інвестиціями.

У більшості держав світу органи державної влади делегують саморегульованим організаціям функції з контролю ринку цінних паперів. Наприклад, у США на біржовому ринку контроль обігу цінних паперів здійснює Комісія з цінних паперів, у той час як на позабіржовому ринку контроль обігу цінних паперів здійснює Національна асоціація торгівців цінними паперами.

У кожному штаті США існують свої інвестиційні пільги та гарантії для інвесторів. Серед основних пільг можемо виділити: зниження податкових ставок, безкоштовне створення необхідної виробничої інфраструктури, особливі пільгові ставки прискореної амортизації, позики на наукові дослідження та збільшення зайнятості [83, с. 2]. Саме досвід США щодо диференційованого підходу до механізмів залучення інвестицій у різних регіонах варто переймати українцям.

Доцільно зазначити, що одним із джерел формування інвестиційних ресурсів мають стати заощадження населення. Для залучення такого джерела варто вирішити проблеми компенсації внесків і здійснити низку заходів щодо відродження довіри до банківської системи. Проте особисті заощадження виступають як надійні та стабільні джерела, що постійно зростають, – це кумулятивна величина. Але в умовах інфляційної економіки може спостерігатися процес зростання нагромаджень і зниження купівельної спроможності населення, що, природно, відбивається на одержанні прибутку й інвестиційному процесі як окремих структур, так і держави.

Розглянуті заходи, зокрема і планування, широко використовуються у практиці розвинених ринкових країн. Наприклад, у Франції діє п'ятирічний план. Доцільно відзначити, що в цій країні питома вага державного сектора економіки перевищує 40 %. У Німеччині на частку державного сектора припадає 28 % інвестицій, з яких 3 % складають федеральні інвестиції та 25 % -

інвестиції земель. В умовах ринку планування якісно відрізняється від системи розроблення державного плану. План включає стратегічні й найбільш доцільні напрями вкладення інвестицій.

Управління державними інвестиціями має проводитися на базі національних недирективних планів. Підприємства, що беруть участь у реалізації зазначених планів, повинні отримувати кредити і визначені пільги, незалежно від форми власності. У змісті кожного індикативного плану визначаються рекомендаційні показники структури та обсягу інвестиційної діяльності:

- визначаються напрями і мета використання резервів інвестиційних ресурсів;
- визначаються державні замовлення на введення в дію основних фондів;
- окреслюються пріоритетні напрями використання нецентралізованих капітальних вкладень;
- устанавлюються ліміти державних централізованих капітальних вкладень;
- визначаються державні стимули виконання планових пропозицій.

Основна особливість сучасної державної інвестиційної політики полягає у формуванні умов із метою збільшення обсягів позабюджетних джерел фінансування капіталовкладень та залучення інвестицій власних і закордонних інвесторів в економіку держави на базі постійного вдосконалення нормативно-правового забезпечення та державної підтримки з питань реалізації ефективних інвестиційних проектів.

У державах, що є членами європейського співтовариства, останніми роками відбувається формування сприятливого інвестиційного клімату, що визначається в таких напрямках:

- формування надійної та чіткої системи законодавства;
- упровадження пільгового податкового та митного режиму;
- спрощення процесу реєстрації проходження іноземних інвестицій за

допомогою уніфікації певних законодавчих актів;

- створення стабільного режиму оподаткування.

В Україні відсутня ефективна, чітка система законодавства, податкова система не є стабільною і зазнає частих змін, складною, обтяжливою і тривалою є процедура реєстрації та здійснення інвестицій. Усунення цих недоліків, саме з урахуванням досвіду країн, що увійшли до ЄС, є нагальною потребою в межах як удосконалення механізму сприяння інвестиційній діяльності, так і прискорення інтеграційних процесів України.

За словами дослідника О. Дибби, сьогодні в нашій державі існує необхідність у формуванні власних механізмів державного регулювання не тільки економічної діяльності взагалі, але й інвестиційної зокрема. Необхідно створити такі механізми державного регулювання в зазначеній сфері, які б об'єднували вітчизняну специфіку з провідними зарубіжними механізмами економічного надбання [27, с. 32].

До повноважень органів місцевого самоврядування треба віднести саме розроблення способів та сценаріїв залучення інвестицій. Відповідно, органи місцевої влади та самоврядування повинні мати достатній спектр повноважень для забезпечення реалізації таких сценаріїв. З цією метою потрібно проводити відповідне реформування всієї системи державного управління. Без глибинних структурних перетворень у державі досить важко забезпечити позитивну динаміку в політиці залучення інвестицій до регіонів. Використовуваний на сьогодні механізм показав низький рівень своєї дієвості, і часткові зміни в ньому не забезпечать необхідного ефекту.

Узагальнений світовий досвід щодо формування механізмів залучення інвестицій на регіональному рівні є досить цінним для України. Однак специфіка економічної, політичної, соціальної ситуації в країні, її фінансова система, нормативно-правове поле не дозволяють використовувати жоден із досліджених методів та механізмів у чистому вигляді. Усі вони потребують трансформації з урахуванням особливостей державного устрою та економічної системи України. Варто будувати власну стратегію розвитку країни, формувати

свої власні механізми залучення інвестицій на регіональному рівні, що ґрунтуватимуться на загальній для всіх базі з власними особливостями.

Інвестиційна привабливість є показовим чинником стабільності та рівня соціально-економічного розвитку всієї держави. Практика провідних економічних держав світу демонструє, що податкова система є ключовим інструментом впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, встановлення пропорційності обміну, розподілу, споживання та виробництва продуктів праці. Вона мотивує ділову активність та інвестиційну ініціативу товаровиробників.

Гнучкість податкової системи дає можливість щорічно уточнювати ставки податків і проводити податкову політику відповідно до економічного становища, що змінюється. Податкові норми за таких умов залишаються стабільними, що проявляється у вигляді законодавчого захисту платників податків. Пільги щодо податку на прибуток є головним податковим інструментом регулювання інвестиційної активності господарських суб'єктів держави.

Сьогодні в Україні не створено належних умов для сприятливого інвестиційного клімату. Одним з основних елементів, що впливають на це, є недосконалість нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності. Інвестору більш важливою буде інформація про надійність правового регулювання своєї діяльності, ніж інформація стосовно спрощених умов інвестування. Активізація іноземної інвестиційної діяльності вимагає інвестиційної політики з чітким та ефективним механізмом реалізації на всіх рівнях. Доцільним стає розроблення загальної стратегії іноземного інвестиційного розвитку, що встановлювала би пріоритети іноземного інвестування на базі перспективного та стабільного економічного ефекту.

Висновки до другого розділу

Розгляд організаційно-правових засад публічного управління у сфері залучення інвестицій дозволяє дійти таких висновків.

В Україні сформована дуже розгалужена законодавча база з питань інвестиційної діяльності, яка потребує вдосконалення та систематизації. Головним недоліком відповідної нормативно-правової бази є відсутність законодавчих актів, які б чітко встановлювали роль центральних, місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування у процесах залучення інвестицій та, власне, здійснення інвестиційної діяльності. Існуючі функції та повноваження зазначених органів публічної влади є розмитими і нечіткими, вони розосереджені серед численних нормативних актах, що знижує ефективність їхнього виконання. Гостро актуальною є проблема щодо інформаційного забезпечення іноземних інвесторів стосовно особливостей правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Для потенційних інвесторів важко зрозуміти, котрі із законів зберігають свою чинність, а котрі з них було скасовано і втратили свою чинність.

Аналіз досвіду розвинених зарубіжних країн доводить, що економічний розвиток має ґрунтуватися на потужній ресурсній основі. Від її ефективності та забезпеченості залежить і кількість потенційних інвестиційних суб'єктів господарювання.

У нашій країні кваліфіковані трудові ресурси, а також Україна у достатніх обсягах має різноманітні сировинні ресурси, що є ресурсною базою національної економіки держави в ринкових умовах господарювання. Залучення інвестицій до української економіки відрізняється залежно від регіонів та галузей. Найбільший обсяг інвестицій залучається до тих регіонів, які мають високі показники економічного розвитку.

Досліджений зарубіжний досвід стосовно розвитку механізмів залучення інвестицій має неабияку практичну цінність для нашої країни як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Разом з тим, специфіка економічної, політичної, соціальної ситуації в Україні, її фінансово-бюджетна система, законодавча база не дозволяють застосовувати жоден з досліджених методів та механізмів у незмінній формі. Усі вони потребують трансформації з урахуванням особливостей економічної та політичної системи України.

Необхідно впроваджувати власний підхід розвитку держави, формувати свої особливі механізми залучення інвестицій як на державному, так і на територіальному рівнях.

Як показав досвід розвинених іноземних, у тому числі європейських, країн, для залучення іноземних інвестицій потрібно розвивати стабільну і недискримінаційну політику, засновану на прозорому та досконалому законодавстві, яке створює інвесторові гарантії безпеки. Важливо також мати політичний та економічний клімат, сприятливий для розвитку бізнесу. При цьому неабияку роль відіграють процедури, пов'язані з реалізацією інвестицій, оскільки чим вони зрозуміліші, простіші, тим більше викликають довіри до системи і створюють привабливий імідж країни.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

3.1. Обґрунтування комплексу публічно-управлінських заходів щодо залучення іноземних інвестицій на державному та територіальному рівнях

В останні декілька років внутрішнє політичне становище в Україні було не дуже привабливим для належного розвитку як інвестиційної діяльності, так і загалом підприємництва. Цьому сприяли ті зміни в суспільстві, що потягли за собою перерозподіл власності, зміни у структурі діяльності КМУ та численні перестановки в інститутах влади [55].

На інвестиційну привабливість держави на світовій арені також впливає ефективність та прозорість роботи судової системи. На думку експертів, в Україні варто збільшити вимоги з боку державних установ, що повинні контролювати дотримання законів та виконання судових рішень, адже інвестори передусім реагують на реальний та дієвий механізм їхнього дотримання. Також важливою передумовою поліпшення інвестиційного середовища в Україні виступає страхування іноземних інвестицій, яке може здійснюватися державними та незалежними страховиками.

Серед факторів організаційного характеру, що існують на різних стадіях інвестиційного процесу, слід виділити: пошук, співпрацю, практичну діяльність, інформаційну недостатність, проблеми з питань реєстрації підприємств та інвестицій, величезну кількість дозвільних документів, ліцензії, податки та недосконалу систему державного гарантійного захисту інвестицій.

Найслабшою ланкою механізму регулювання та залучення іноземних інвестицій в економіку України є інформаційне забезпечення. Це пояснюється тим, що існує необхідність забезпечення інвесторів інформацією про проблеми іноземного інвестування, характеристики внутрішнього ринку держави –

одержувача іноземних інвестицій, до яких можна віднести:

- торговельну політику;
- місткість місцевого ринку;
- купівельну спроможність населення;
- забезпеченість інфраструктурними службами підтримки;
- доступ до ринку;
- ресурсну базу;
- наявність пільг для іноземних інвесторів;
- заробітну плату;
- ступінь впливу держави на процес вкладення іноземних інвестицій у

державу та ступінь урегульованості цього процесу.

Але ця інформаційна база недосконала та подеколи не є достовірною [38].

До факторів, що вповільнюють процес залучення інвестицій і негативно на нього впливають, варто віднести:

- відсутність гарантій для інвесторів щодо захисту їх від змін у законодавстві;
- низький рівень розвитку інфраструктури;
- високий рівень інфляції;
- низький темп приватизації, адже іноземні інвестори, фінансові установи надають перевагу приватним підприємствам.

На думку деяких науковців, формування єдиного методичного інструментарію з метою створення інвестиційного циклу та організації його ефективного упровадження має державно-правові, наукові та практичні передумови, його слід реалізовувати на базі методики системного проектування, теорії ієрархій [13, с. 95], інвестиційного менеджменту [6, с. 8] та організації будівництва.

Сьогодні в Україні суб'єкти підприємницької діяльності не мають мотивації в нагромадженні ресурсного потенціалу в напрямі інвестування капіталовкладень у науково-технічну та виробничу сфери, тому що в

зазначених напрямках капіталовкладення мають досить низький рівень прибутковості.

З метою відновлення фінансового стану підприємств органи публічного управління протягом останніх років намагаються ефективно здійснювати державне регулювання інвестиційного процесу та на законодавчому рівні сприяти залученню іноземних інвестицій. Проте подібні методи не спричинили значних змін у зазначеному напрямі.

Під час формування основних напрямів державного інвестування варто надати перевагу інвестиціям, здійснюваним у галузях, що відіграють провідну роль у забезпеченні життєдіяльності державної економіки. Необхідно використовувати державні інвестиції з метою формування першочергових умов для залучення іноземних інвестиційних вкладень у розвиток та підтримку пріоритетних галузей. Варто надавати переваги інвестиційним проектам, що мають змішану систему фінансування. За таких умов використання державної частки інвестицій виступає у вигляді гарантії цільової спрямованості інвестицій з можливістю їхньої приватизації в майбутньому.

Для формування додаткових ефективних стимулів із метою вдосконалення інвестиційної діяльності, покращання інвестиційного клімату, вирішення проблемних питань стабілізації економіки, покращання умов діяльності іноземних інвесторів в Україні варто вдосконалити ті, що існують, та сформувати нові нормативно-правові акти, які регламентуватимуть:

- трансформацію організації, оцінювання та проведення відбору на конкурсній основі інвестиційних проектів, що передбачають залучення бюджетних ресурсів;

- концепцію вітчизняної амортизаційної політики, яка виявляється в подоланні малоефективної практики амортизаційного нарахування, що належним чином не забезпечує всіх інвестиційних потреб організацій у будівельних матеріалах та збільшує податкову базу стосовно податку на прибуток;

- збільшення інвестиційної частки бюджетного фінансування, що

спрямовується в капітальне будівництво.

Можна виділити такі ключові напрями вдосконалення законодавчого забезпечення залучення іноземних інвестицій, до яких варто віднести правовий режим:

- гарантійного забезпечення використання прибутків та інших фінансових ресурсів, отриманих у результаті інвестиційної діяльності;
- додаткового пільгового забезпечення з метою стимулювання іноземних інвесторів до інвестування у пріоритетні галузі;
- гарантійного забезпечення в разі незаконної діяльності урядових осіб та державних органів, а також від примусових вилучень зазначеними суб'єктами;
- окреслення територій, у межах яких обмежується або ж забороняється діяльність іноземних інвесторів;
- упровадження механізму, що передбачав би застосування компенсацій або відшкодування збитків, завданих іноземним інвесторам;
- гарантійного забезпечення в разі законодавчих змін;
- гарантійного забезпечення в разі припинення інвестиційної діяльності.

Як зазначали українські дослідники ще на початку 2000-х рр., “для розв’язання соціальних та економічних проблем, Україні щорічно необхідно отримувати іноземних інвестицій на суму майже в 40 млрд у. о.” [14, с. 25]. Сьогодні, зі збільшенням потреб світового ринку та зважаючи на складну політичну ситуацію на сході України, зазначених вище фінансів вже буде замало, тому що найбільших інвестиційних обсягів вимагає гірничодобувний сектор, що зумовлено втратою контролю над територіями Донецької області, де було зосереджено відповідні ресурси. Також інвестиційного стимулювання потребує важка промисловість, оскільки роль будівельної галузі сьогодні є досить значною.

З метою стабілізації економічного становища та покращання інвестиційного клімату експерти у цій сфері пропонують певний комплекс заходів, націлених на створення в державі загальних та специфічних умов

розвитку ринкових відносин, спрямованих на вирішення проблемних питань публічного управління у сфері інвестиційної діяльності в Україні.

До відповідних заходів загального характеру треба віднести:

- спрощення податкового законодавства;
- податкове стимулювання виробництва;
- стабілізацію національної взаємодії різних владних структур, політичних партій, соціальних груп, неурядових організацій тощо;
- пільгове забезпечення податків з боку банків інвесторам, які мають довгострокові інвестиційні проекти з метою компенсації витрат від повільного капіталообігу порівняно з іншими інвестиційними напрямками діяльності;
- мобілізація вільних ресурсів підприємств та громадськості на нестачу інвестиційного забезпечення шляхом збільшення відсотових ставок за внесками та депозитами;
- формування механізму банкрутства на законодавчому рівні;
- гальмування інфляції;
- інтеграція до ЄС із метою вільного переміщення капіталів, товарів та робочої сили.

Можна виокремити наступні пріоритетні напрями інвестиційного процесу, які можуть забезпечити його ефективність:

- залучення іноземних колег до реалізації інвестиційних проектів, пов'язаних із застосуванням промислового та інноваційного потенціалу;
- зменшення інвестиційних напрямів та реалізація проектів з урахуванням поточного інноваційного потенціалу;
- формування сучасних організаційних форм упровадження промислового та фінансового капіталу;
- залучення до інвестиційного процесу приватних та державних ресурсів;
- формування та упровадження програм інвестування на регіональному рівні.

При цьому під державні гарантії іноземні кредити варто спрямовувати перш за все до пріоритетних сфер – на фінансування тих інвестиційних проектів, що забезпечують високий рівень розвитку експертного потенціалу в тих галузях, де порівняно невеликі строки окупності виробничих інвестицій.

Доцільно зауважити, що формування сприятливого інвестиційного іміджу держави та окремих її територій в засобах масової інформації є одним із важливих елементів у процесі залучення інвестицій. Образ активної та динамічної економіки відповідної території, позитивна інформація про залучені інвестиції, формування та реалізація інноваційних інвестиційних проектів та інформація про безпосередню участь у цих проектах провідних міжнародних організацій – така діяльність повинна дати позитивні економічні результати. Співпраця органів публічного управління та ЗМІ, залучення до інвестиційної діяльності інформаційних агентств повинно утворити позитивний образ відповідної територіальної одиниці, її інвестиційні перспективи та економічний потенціал. За таких обставин провідне місце під час формування іміджу відповідної територіальної одиниці посідає частина інформаційного матеріалу щодо інвестиційної привабливості відповідної адміністративно-територіальної одиниці, перелік інвестиційних пропозицій від організацій та підприємств, розміщених на визначеній території, інформація про розмір та структуру бюджету відповідної територіальної одиниці в мережі Інтернет, розроблення та підтримка офіційного сайту відповідної територіальної одиниці.

У соціально-економічному забезпеченні розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці провідну роль відіграє рівень її інвестиційного потенціалу, що перебуває в залежності від обсягів та результатів інвестиційної діяльності. Незадовільний фінансовий стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці формує доцільність пошуку та залучення з-за кордону відповідних фінансових ресурсів, які дають змогу перекрити дефіцит внутрішніх ресурсів, сприятимуть активізації євроінтеграційних процесів та збільшенню зовнішньоекономічної активності. При цьому головною метою буде встановлення стратегічних орієнтирів у

напрямі діяльності відповідної адміністративно-територіальної одиниці з метою підвищення її інвестиційної привабливості.

Узагальнюючи наявні у наукових працях підходи та рекомендації щодо покращення інвестиційного клімату на рівні окремих територіальних суб'єктів, можна запропонувати такі напрями діяльності відповідної адміністративно-територіальної одиниці, які б дозволили чітко визначити пріоритетні напрями діяльності на шляху зростання обсягів іноземного інвестування.

1. До першого напрямку слід віднести забезпечення економічної безпеки відповідної територіальної одиниці. Цей напрям виявляється в недопущенні суб'єктів іноземного інвестування до безпосереднього керівництва конкурентоспроможними виробництвами та в захисті вітчизняних товаровиробників. Провідними заходами в межах зазначеної стратегії виступає залучення внутрішніх джерел формування інвестиційних ресурсів до інвестиційного процесу, у той час як надходження зовнішніх джерел має бути спрямовано на розвиток підприємств та організацій тих галузей економіки, що мають низький рівень розвитку в області через відсутність сировини, яку треба імпортувати.

2. Другим напрямом повинна стати мінімізація ризиків. Ідеться про підтримку підприємств органами місцевої влади, фінансовими та податковими органами, що дасть змогу знизити ризики, пов'язані з недоотриманням доходів, що, у свою чергу, повинне сприяти виведенню частини прибутків із тіньового сектора. Ключові заходи такі: у разі фінансової нестабільності господарських суб'єктів варто за рахунок бюджету надавати фінансову допомогу або формувати окремі грошові фонди з доходів місцевого бюджету; під час залучення іноземного капіталу обов'язковою повинна бути допомога з оформлення необхідних документів та допомога у формі роз'яснювальних робіт стосовно податкового законодавства в державі тощо.

3. Наступним напрямом має стати досягнення лідерських позицій на ринку, що передбачає завоювання великої частки зовнішнього та внутрішнього ринку товарів та послуг. Це перш за все розкриє можливості для отримання

конкурентних переваг та встановлення високих результатів із питань постачання продукції на вітчизняний та іноземні ринки, що утворює всі необхідні умови для формування привабливого інвестиційного клімату, особливо з питань швидкої окупності інвестованих ресурсів. Ключовими заходами виступають: збільшення виробництв, які б застосовували наявні в області ресурси для досягнення відповідних конкурентних переваг, та зростання обсягів реалізації продукції, робіт та послуг.

4. Наступним важливим напрямом є розподіл ресурсів, що існують, у ті галузі економіки, які мають можливість забезпечити достатній рівень рентабельності стосовно місцевих суб'єктів господарювання. Варто активізувати зростання підприємств роздрібної та оптової торгівлі, що мають потенціал для швидкої реалізації інвестиційних продуктів, щоб забезпечити збільшення прибутків виробничих підприємств та стимулювати зростання їхніх інвестиційних можливостей. Доцільно забезпечувати високий та стабільний рівень розвитку ринку товарів та послуг для збільшення попиту на робочу силу, що, у свою чергу, повинне знизити її вплив за кордон. Також стрімкий розвиток зазначених підприємств повинен стимулювати зростання попиту на продукцію, що логічно зумовлює розвиток виробничих підприємств, які постачають відповідну продукцію. Це стимулює іноземних інвесторів інвестувати в ті сфери діяльності, котрі мають значний розвиток на низькому рівні.

5. До наступного напрямку слід віднести максимізацію користі від іноземних капітальних надходжень. Це говорить про те, що інвестиційна діяльність у кожному з напрямів має якнайбільше сприяти соціальному, економічному та екологічному розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці, зменшенню показників безробіття та збільшенню доходів населення. Варто зазначити, що іноземні капіталовкладення не будуть привабливим для інвесторів і корисними для економіки нашої держави, якщо інвестується у підприємства, що не формують нових робочих місць, або діяльність яких не приносить доходів у місцевий бюджет.

6. Наступний напрям полягає у необхідності інтенсивного використання трудових та фінансових ресурсів для спрямування їх на розвиток промислових підприємств та відповідні інвестиційні цілі. Основними заходами виступають:

- розвиток фінансово-кредитних інститутів, які могли б залучати вільні ресурси громадськості та акумулювати відповідні кошти в інвестиційних ресурсах;

- сприяння зниженню показників міграції населення за допомогою надання відповідної підтримки з працевлаштування людей та створення нових робочих місць;

- забезпечення розподілу доходів підприємств на фінансування інвестиційної діяльності;

- удосконалення виробничих потужностей, що стимулює зростання рентабельності місцевих підприємств та формує умови для зростання конкурентних переваг відповідної продукції та що повинне логічно забезпечити збільшення фінансового та експортного потенціалу вітчизняних підприємств.

8. Наступним напрямом має бути нарощування економічного потенціалу, що виявляється у формуванні нових підприємств на відповідній території, удосконаленні виробничих потужностей поточних суб'єктів господарювання, які дозволять збільшити та зміцнити матеріально-технічну базу відповідної території та забезпечити зростання трудового потенціалу. Такий напрям сприятиме залученню іноземних ресурсів та покращанню інвестиційного клімату.

7. Подальшим напрямом є використання робочої сили як базового чинника інвестування. Ідеться про сприяння підвищенню рівня кваліфікації працівників, збільшення чисельності населення з вищою освітою, зниження темпів міграції населення.

9. Ще одним напрямом повинно стати розроблення органами місцевої влади комплексу заходів, що стимулюватимуть зацікавленість інвестора в інвестуванні на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. У цьому напрямі важливим аспектом виступає надання відповідних дозвільних

документів на використання тих або інших природних ресурсів, необхідних для досягнення відповідних інвестиційних цілей, надання знижок на використання відповідних енергетичних ресурсів у початкові періоди діяльності підприємств, розвиток яких у майбутньому стимулюватиме зростання економічних показників усього регіону. Підприємства, що існують у регіоні, повинні формувати інвестиційні проекти з обумовленими термінами їхньої окупності та заздалегідь встановленими показниками ефективності використання тих або інших інвестиційних ресурсів.

Зазначені напрями доцільно використати в тих галузях відповідних регіонів, які посідають визначне місце в забезпеченні життєдіяльності державної економіки. Такі заходи сприятимуть підвищенню рівня інвестиційної привабливості відповідних виробництв, зростанню обсягів продукції та кількості робочих місць.

Отже, з метою реалізації комплексу заходів щодо залучення іноземних інвестицій слід активізуватись у напрямі забезпечення інвестиційного розвитку як усієї держави, так і окремих її територіальних одиниць. З метою підвищення інвестиційної привабливості необхідно провести відповідні рекреаційні та стимуляційні процеси, що зможуть забезпечити зацікавленість потенційного інвестиційного суб'єкта у вкладанні фінансових ресурсів у підприємства відповідної територіальної одиниці. Запропоновані заходи повинні допомогти у формуванні інвестиційної привабливості на різних рівнях публічного управління щодо залучення іноземних інвестицій.

3.2. Підвищення ефективності організаційних засад публічного управління у сфері інвестиційної діяльності

В умовах кризових явищ в економіці України гостро актуальною є потреба у вдосконаленні організаційних засад публічного управління у сфері інвестиційної діяльності. Незважаючи на рівень економічного розвитку, кожна держава прагне до залучення іноземного капіталу, отримуючи прямий та

непрямий ефекти від інвестиційних вкладень.

Формування сучасних підходів до підвищення ефективності організаційних засад публічного управління в галузі залучення інвестицій, через різні методи та інструменти впливу, має ґрунтуватися на врахуванні можливостей визначати та формувати їх у такий спосіб, щоб підвищити привабливість економіки для інвестицій. Ефективними щодо сприяння залученню інвестицій в економіку країни можуть стати наступні заходи:

- формування центрів пошуку інвестора, основна робота яких спрямовуватиметься на дослідження ринків потенційних інвесторів та проведення політики залучення їх до інвестування, на основі надання їм найбільш цікавих проектів для вкладення інвестиційних ресурсів;

- проведення заходів щодо благодійного інвестування (в об'єкти соціально-культурної сфери), яке передбачатиме об'єднання фінансових ресурсів представників великого та середнього бізнесу для інвестиції в обраний об'єкт. Благодійне інвестування можливо реалізувати завдяки проведенню відкритих аукціонів із широким висвітленням їх у ЗМІ, приверненням уваги до інвесторів, популяризації їх;

- формування, розвиток та закріплення міждержавних відносин, налагодження співпраці з територіально наближеними регіонами інших держав на основі розроблення програм співпраці, взаємодії в певних галузях, сферах діяльності, формування програм обміну кадрами, максимальне спрямування такої співпраці на залучення інноваційних методик, новітніх техніки та технології виробництва тощо;

- формування дозвільної процедури на будівництво великих торговельних центрів у містах (або інших об'єктів, що характеризуються в регіоні максимальним попитом з боку інвесторів), за умови взяття забудовником зобов'язання щодо інвестування в інші об'єкти економіки, у першу чергу – пов'язані з об'єктом його будівництва;

- встановлювати вартість таких інвестицій залежно від проектно-кошторисної вартості об'єкта будівництва варто на рівні 8–18%. Перевищення

цих норм недоцільне, адже виникає ризик зниження рейтингу інвестиційної привабливості. Обов'язки повної реалізації суміжного об'єкта слід покласти на забудовника. У такий спосіб збільшаться обсяги залучення інвестицій у менш привабливі для інвестора об'єкти, передусім в інфраструктуру, високий рівень розвитку якої є важливим критерієм для вибору інвестування потенційними інвесторами;

- часткове інвестування об'єктів пріоритетної важливості з бюджету з наданням права поступового викупу інвестором частки, що належить державі в об'єкті інвестування.

- запропоновані підходи щодо сприяння залученню інвестицій розроблені на основі важливих характеристик процесу державного регулювання: максимальної поінформованості про об'єкт інвестування, знання проблем та переваг економіки держави.

Органи публічної влади з метою забезпечення ефективного регулювання інвестиційної діяльності повинні використовувати такі важелі:

- систему забезпечення доступу до нової техніки і технологій;
- інформаційно-консультаційне забезпечення;
- інвестиції за рахунок місцевих бюджетів;
- створення спеціальних режимів інвестування;
- аукціони і конкурси на виконання проектів;
- пільгове кредитування з місцевих кредитних ресурсів;
- сприяння в наданні податкових пільг підприємствам, що працюють у пріоритетних сферах народного господарства;
- формування особливої регіональної фінансової інфраструктури: спеціалізованих банків і мережі їхніх філій, кредитних союзів, інвестиційних фондів та інших фінансових інститутів для фінансування підприємств;
- видачу гарантій за кредитами, які одержують підприємці.

У законодавчій сфері доцільним є впорядкування, формування кодексу інвестиційного законодавства, усунення суперечностей у нормативно-правових актах, розширення повноважень місцевої влади в частині регулювання

залучення інвестицій, визначення норм, що розширяють повноваження місцевої влади у сфері міждержавного співробітництва. Та як уже зазначалося раніше, вважаємо за доцільне систематизацію нормативно-правових актів інвестиційної діяльності в межах одного інвестиційного кодексу.

У фінансово-кредитній сфері важливим буде формування стабільної фінансово-банківської системи, переорієнтація структури джерел формування капіталу в банківській сфері із переважного на сьогодні іноземного на власний вітчизняний капітал, формування вигідної депозитно-кредитної схеми руху коштів, формування максимально прозорої схеми захисту інтересів вкладників та позичальників.

До заходів податкової сфери варто віднести створення податкової системи з оптимальними кількістю податків та ставками оподаткування; перерозподіл напрямів надходження податків більшою мірою на регіональний напрям; формування більш чітко визначеної системи податкових пільг, податкових канікул, знижених податкових ставок саме для вітчизняних інвесторів; визначення можливості надавати податкові пільги інвесторам у частині місцевих податків.

Інституційна сфера повинна відповідати за формування єдиної комплексної управлінської вертикалі в інвестиційній сфері; формування єдиної центральної інституції у сфері регулювання інвестиційної діяльності, передбачення можливості часткового самостійного формування інституціонального забезпечення для регулювання інвестиційної сфери на місцях.

Частину із зазначених державних заходів спрямовано на збільшення повноважень та можливостей органів місцевої влади і самоврядування, що дозволить їм розширити діяльність у напрямі активізації залучення інвестицій. Така позиція пояснюється максимальною наближеністю суб'єкта влади до об'єкта регулювання (економіки окремої адміністративно-територіальної одиниці). Розширення можливостей щодо регулювання інвестиційного складника економіки на місцевому рівні зробить інвестування регіонів менш

залежним від загальнодержавних тенденцій та дозволить забезпечити індивідуальний підхід до вирішення проблем окремої територіальної громади.

Однією з основних організаційних регіональних умов щодо сприяння залученню інвестицій є ефективність діяльності місцевої влади, рівень її відкритості та комунікації з бізнесом. Регіональна влада має проводити політику максимального сприяння різнобічному розвитку територій, а закритість та відсутність доступу до неї призводить до відокремленості влади від проблем регіону і не дозволяє реалізувати заходи щодо усунення їх.

Основним способом підвищення рівня відкритості влади на місцях є прямий діалог із громадськістю, який практично неможливо належною мірою використовувати на рівні держави. Налагодження діалогу стає можливим завдяки залученню представників різних громадських інституцій та бізнесу до вирішення важливих питань щодо управління та життєдіяльності регіону. Для цього варто практикувати громадські обговорення ключових рішень. При розробленні планів, програм та стратегій регіонального розвитку доцільним є залучення фахівців різних сфер. Інформація щодо діяльності органів регіональної влади має бути доступною широкій громадськості. Ефективними джерелами її розповсюдження є ЗМІ, а саме місцеве телебачення та місцеві газети. У сучасних умовах на передовий план як інформаційне джерело все більше виходить інтернет-ресурс. Органи місцевої влади використовують офіційні сайти. Як вимогу до підвищення їхньої цінності, з точки зору інформування, варто відзначити потребу в ефективному дизайні та правильній структурованості сайтів, максимальній їх наповненості, висвітленні актуальної інформації, анонсуванні всіх важливих заходів із залученням органів місцевої влади та всіх рішень, що мають ухвалюватися, можливості отримання інформації з сайтів декількома іноземними мовами [98].

Важливою організаційною умовою для забезпечення притоку інвестицій до різних сфер регіону є фінансовий складник. Але сьогодні зазначений ресурс обмежений такими важливими факторами:

- низьким рівнем прибутку та обмеженням бюджетних видатків різних

рівнів;

- обмеженістю бюджетів на місцевому рівні в дохідній частині внаслідок передачі значної частини на центральний рівень та недостатності власних джерел для наповнення бюджету;

- наявністю альтернативних провідних напрямів використання бюджетних коштів.

Інвестиційна політика потребує формування довгострокової стратегії залучення іноземних інвестицій, яка має проводити постійний та досконалий аналіз фундаментальних конкурентів, а саме:

- аналіз великих ринків, що перебувають на стадії розвитку;
- аналіз діяльності та потреб галузей промисловості держави;
- встановлення цілей та пріоритетних напрямів для галузей промисловості в інвестиційній політиці;
- формування ефективних інструментів пошуку та залучення відповідних різновидів та форм інвестування [87, с. 43].

Велика кількість заходів публічного управління іноземною інвестиційною діяльністю упроваджується з використанням правових форм. У зв'язку з цим, удосконалення принципів та системи нормативно-правового регулювання публічного управління в цій сфері виступає головним елементом поживлення капітальних надходжень нерезидентів.

З метою стимулювання залучення іноземних інвестицій та ліквідації деструктивних тенденцій в економіці держави варто не лише привести у відповідність до міжнародних норм ключові положення законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування, а й забезпечити належне виконання їх. Зарубіжний інвестор повинен знати, що Україна є стабільною, правовою та передбачуваною державою.

Як зауважує О. Барановський, “ефективні технологічні зміни виступають ключовим елементом довгострокового соціально-економічного розвитку. Більшість розвинутих держав володіють національною інноваційною системою, яка визначається в якості відповідного комплексу економічних, інституційних

та правових заходів, спрямованих на стимулювання технологічних інноваційних змін у державі з метою забезпечення стратегічних національних прерогатив та міжнародної високоефективної конкурентоспроможності на зовнішньому та внутрішньому ринках” [4, с. 150]. Сьогодні в Україні досить слабкою є державна політика зі створення її інвестиційного іміджу, і, на жаль, у зазначеному напрямі майже не використовується зарубіжний позитивний досвід. Слід зазначити, що створення інвестиційного іміджу держави є несумісним із корупцією та бюрократичною системою у владних структурах та “неформальними” зборами до різних фондів. Державна політика з питань створення інвестиційного іміджу вимагає сьогодні фундаментальних змін і повинна проводитись на новому, якісно високому рівні.

Для підвищення якості та ефективності організаційних засад публічного управління у сфері залучення іноземних інвестицій в Україні необхідно зробити акцент на інформаційному забезпеченні. Корисним було б формування інформаційного центру іноземних інвесторів. Вбачається, що до основних напрямів діяльності зазначеного центру варто віднести:

- створення єдиної бази електронних даних інвестиційної діяльності;
- надання консультативних та інформаційних послуг;
- створення каталогів підприємств, що приватизуються;
- постійне оновлення інвестиційної інформації;
- піар інвестиційних можливостей для потенційних інвесторів;
- проведення конференцій, аукціонів та маркетингових заходів.

Слід зауважити, що низький рівень поінформованості іноземних інвесторів із питань внутрішніх особливостей держави – об’єкта інвестування замінюється високим рівнем інтенсивності консультативної допомоги. Таким чином, визначну роль для іноземних інвесторів відіграє повне ознайомлення з правовими та економічними умовами відповідної держави. Одним із несприятливих моментів для України виступає той факт, що іноземні інвестори сьогодні вже в повному обсязі отримали інформацію стосовно масштабів тіньової економіки нашої держави, що цілком логічно стримує їхнє

інвестиційне бажання [37].

Треба погодитися з думкою експертів, що головним елементом української інвестиційної моделі має бути орієнтація на внутрішні джерела фінансування, що дадуть наступний поштовх до подальшого інвестиційного зростання та поступового збільшення прямих і портфельних іноземних інвестицій. Зазначена модель має охоплювати чітку оцінку нормативно-правових актів, що могли би вплинути на підвищення рівня ефективності, надійності та прозорості економічної політики. М. Герасимчук такими вважає:

- спрощення правил та інструкцій стосовно ліцензування, оподаткування та репатріації прибутків;
- прискорення приватизації та зміцнення цього процесу, доступ іноземних інвесторів до приватизації, скорочення обмежень стосовно реструктуризації приватизованих підприємств;
- формування й упровадження системи вітчизняних фондових індексів:
- індексу для оцінювання ефективності “прямих” та “портфельних” іноземних інвестицій;
- індексу для прогнозування кон'юнктури фондового ринку [95, с. 50].

Але в існуючих умовах ключовими напрямками щодо сприяння розвитку іноземного інвестування є:

- вирішення конфлікту на сході України;
- стабілізація політичної та економічної ситуації в державі;
- створення стабільного законодавчого забезпечення для підприємницької діяльності;
- розширення сфери пошуку ресурсів інвестиційних джерел;
- здійснення інвестиційно орієнтованої рекламної кампанії;
- формування інфраструктури правової та організаційної підтримки інвестиційної діяльності.

Ураховуючи вищевикладене, вбачається за доцільне формування:

- організацій, що розробляють та проводять експертизу проектів підприємств, що мають іноземне фінансування;

- банків, що забезпечать відповідні фінансові гарантії;
- страхових компаній, які будуть страхувати відповідні ризики під час реалізації інвестиційних проектів;
- інформаційно-консалтингових компаній та інвестиційних фондів.

3.3. Пріоритетні напрями розвитку механізмів публічного управління щодо залучення іноземних інвестицій в економіку країни

Однією з ключових умов забезпечення інвестиційної привабливості як країни в цілому, так і її окремих адміністративно-територіальних одиниць є імідж території або держави. Зараз проблема інвестиційного іміджу України має особливо актуальне значення. Попри проведення низки реформ, економіка нашої держави так і не досягла високого рівня розвитку, і наша держава не є конкурентоспроможною на міжнародній арені. Таким чином, розвиток нашої країни як цікавої та відкритої для міжнародних інвесторів має збільшити інвестиційну привабливість відповідних елементів економіки країни, що, у свою чергу, вплине позитивно на зростання рівня ведення та умов бізнесу та, к наслідок, на зростання добробуту суспільства в цілому.

В англійській мові слово “імідж” вживається для позначення таких понять, як “образ”, “вигляд”. У науці існують думки, що імідж є стилем та формою поведінки людини. Наприклад, відомий науковець у сфері іміджелогії В. Шепель, не ототожнюючи імідж із зовнішністю, пов’язує зазначене поняття з візуальними образами, визначаючи його як індивідуальний вигляд або ореол, що формується соціальною групою, ЗМІ або зусиллями особистості з метою привернення до себе уваги, та акцентує здебільшого на візуальних якостях особистості, що теоретично звужує інтерпретацію іміджу [103].

І. Пантелейчук зазначає, що імідж органів державної влади як цілісний і визначений образ державних службовців, зафіксований у масовій або індивідуальній свідомості, “коригується та формується в результаті сприйняття і відповідної фільтрації інформації про об’єкт, яка надходить із зовнішнього

середовища крізь призму існуючих стереотипів” [63].

Враховуючи викладене можна припустити, що одним зі стратегічних пріоритетів України повинне стати формування ефективної та цілісної іміджевої стратегії. Імідж органів публічного управління зокрема та України загалом має виступати не тільки як орієнтир майбутнього розвитку, а вже сьогодні, на етапі інтеграції до світового інформаційного простору, на етапі входження в європейську спільноту презентувати нашу державу в міжнародному інформаційному просторі. Саме сьогодні імідж України повинен демонструвати повну готовність до конструктивного діалогу з іншими державами, і зміст його повинен бути позитивним.

Специфічного значення проблема створення позитивного міжнародного іміджу набуває для держав, що перебувають на стадії трансформації. Для таких держав у момент їхнього розвитку існує небезпека негативних проявів примусової глобалізації, таких як загострення екологічних проблем, виснаження ресурсів, нав'язування застарілих технологічних процесів та низьких стандартів життя. Створення позитивного міжнародного іміджу держави, що водночас виступає засобом зміцнення її міжнародної конкурентоспроможності, також забезпечує збереження власної національної ідентичності та створення системи національної економічної безпеки [50].

Вітчизняні науковці М. Іщенко та О. П'єсцук [43] наголошують, що технологія України одночасно виступає у вигляді відповідальної політики. У цьому аспекті виникає потреба пошуку більш ефективних шляхів оптимізації та контролю масової свідомості, інформаційного супроводу привабливого іміджу держави, відповідальність за які повинна покладатися на наукову спільноту.

Дослідниця Ю. Таранова [96] наголошує, що до цілей формування позитивного державного іміджу можна віднести залучення інвестицій та вихід на міжнародний ринок.

За словами Ф. Ткачика та І. Абрамович, “імідж держави сприяє створенню умов, за яких державна економіка стає сприйнятливою до інвестицій, надає необхідний захист інвестору від певного кола інвестиційних ризиків” [99] і

мотивує до розв'язання соціальних проблем, гарантує високий рівень зайнятості громадян, дозволяє проводити нарощування та вдосконалення основних фондів підприємств, оновлювати виробництво, упроваджувати сучасні технології тощо [1]. Водночас несприятливий інвестиційний клімат здатен загальмувати економічний розвиток, загострити економічні, інституціональні та соціальні проблеми.

Відомий дослідник А. Панкрухін [62, с. 53] доповнює наведені вище твердження своїм зауваженням, що державний імідж функціонує на таких рівнях: фінансовий; побутовий; діловий; соціально-економічний тощо.

Таким чином, можна дійти висновку, що інвестиційний імідж держави є відповідним сприйняттям державної економіки та її інвестиційного клімату керівниками транснаціональних організацій, інвестиційними фондами, міжнародними діловими ЗМІ та ін.

Існує також таке поняття, як імідж території, що може застосовуватись і до державного іміджу, адже держава також має ознаку територіальності. Проте правильнішим буде застосування зазначеного поняття до відповідної території в межах держави. Отже, імідж території є одним зі складників державного іміджу і визначається як сукупність раціональних та емоційних уявлень, що формуються під час порівняння всіх ознак території, з особистого досвіду окремих елементів суспільства та чуток, що впливають на формування відповідного образу. Головним об'єктивним елементом іміджу території виступає сукупність конкурентних недоліків та переваг. Зазначена сукупність недоліків та переваг зумовлюються такими факторами:

- наявністю експортного потенціалу;
- властивостями галузевої спеціалізації регіону;
- інноваційним та інтелектуальним потенціалом;
- транспортним освоєнням;
- рівнем інвестиційної активності;
- територіальними особливостями;
- станом виробничого потенціалу;

– рівнем розвитку соціальної сфери тощо.

Як зазначають деякі зарубіжні науковці, “іноді територіально-адміністративним одиницям доводиться проводити відповідну корекцію власного позитивного іміджу або ж навіть відмовлятися від позитивних асоціацій, що часто використовувалися раніше”. Під іміджем території варто розуміти різноплановий, подекуди штучний образ, що формується у свідомості суспільства [9].

Імідж однієї й тієї ж території може відрізнятися залежно від суб’єкта сприйняття. Образ певної територіальної одиниці формується у свідомості різних людей відповідно до культурних, етнічних, традиційних та ідеологічних особливостей тієї чи іншої суспільної групи.

Провідну роль у формуванні іміджу території відіграють ЗМІ. Значення їх зростає, у разі якщо існує потреба свідомого відтворення або зміни іміджу. До того ж штучний імідж часто не відтворює, наприклад, основних економічних та соціальних особливостей, реальних проблем відповідної території, принципів ведення бізнесу, що існують у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, особливостей життя суспільства тощо. І навпаки, бувають випадки, за яких певна реальна особливість території в перекрученому вигляді може перетворитися на ключову характеристику об’єкта [там же].

В Україні інвестиційна діяльність відбувається за участю держави. У нашій державі існує інвестиційне законодавство, яке було адаптовано до норм та вимог ЄС. На сьогодні діє більше п’ятдесяти міжнародних угод, предметом яких є захист інвестиційної діяльності та сприяння розвитку такої діяльності. Але зазначені переваги мають здебільшого теоретичний характер, оскільки на практиці реальну підтримку інвестиційних проектів із боку органів публічного управління відчують здебільшого керівники вітчизняних підприємств, інтереси яких лобіюються на вищих рівнях влади.

Ще одним позитивним фактором у процесі формування позитивного іміджу нашої держави є надання інвесторам відповідних державних гарантій під час здійснення ними інвестиційної діяльності.

Так, відповідно до ст. 397 Господарського кодексу України для забезпечення стабільності правового режиму іноземного інвестування встановлюються такі гарантії для іноземних інвесторів:

- застосування державних гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції;
- гарантії щодо примусового вилучення, а також від незаконних дій органів влади та їхніх посадових осіб;
- компенсація та відшкодування збитків іноземним інвесторам;
- гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності;
- гарантії переказу прибутків та використання доходів від іноземних інвестицій;
- інші гарантії здійснення інвестиційної діяльності [19].

До негативних факторів формування позитивного іміджу держави можна віднести збереження сучасних тенденції інвестування лише в ті проекти, котрі приносять швидкий прибуток. Через те, що ключовим мотивом інвестиційної діяльності, як вітчизняної, так і іноземної, є прибуток, вітчизняні інвестори, так само, як і іноземні, не прагнуть інвестувати в розвиток державної економіки, в її модернізацію або ж в удосконалення певних управлінських процесів. Тут варто додати такий фактор, як високий ризик інвестування внаслідок економічної та політичної нестабільності. Через це будь-який інвестор намагається прискорити процес виведення власного прибутку з держави. Це позначається на вітчизняних підприємствах, які прагнуть значного надходження іноземних капіталів та модернізації.

Говорячи про формування інвестиційного іміджу держави, доцільно звернути увагу на таку категорію, як “інвестиційна привабливість”, яка, на нашу думку, може виступати відповідним критерієм інвестиційного іміджу.

Важливим компонентом вивчення інвестиційної привабливості є визначення ключових факторів, що впливають на її рівень. У науковій літературі немає єдиного загальновизнаного визначення цього поняття. Науковці з різних боків підходять до формулювання дефініції поняття

“інвестиційна привабливість” [93; 64; 71; 88; 94], проте для всіх підходів є притаманними деякі спільні ознаки, що дає можливість визначати інтегральний показник інвестиційної привабливості:

- за суб’єктивними та об’єктивними умовами інвестування (інтегральні індекси виробничого, трудового, освітнього, фінансового потенціалу);

- перспективами розвитку та рівнем інвестиційної привабливості відповідної адміністративно-територіальної одиниці (динамічні показники, такі як природний приріст населення або зростання доходу населення);

- доцільністю інвестиційних капіталовкладень (показники рівня економічного розвитку, такі як ВВП або загальний експорт/імпорт товарів, показники рівня інвестицій в основний капітал);

- за дотриманням інтересів суб’єкта інвестиційної діяльності (показники нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності, споживчого ринку відповідної території, кредитного забезпечення або оцінки ризиків).

Існують різні методи та підходи в оцінюванні інвестиційної привабливості.

Відповідно до методики, яку запроваджує Держстат України, інвестиційну привабливість на регіональному рівні пропонується оцінювати за такими показниками:

- 1) інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 людину середньорічної чисельності наявного населення (грн);

- 2) інвестиції в житлове будівництво, у розрахунку на 1 людину середньорічної чисельності наявного населення (грн);

- 3) обсяг ВВП, у розрахунку на 1 людину середньорічної чисельності наявного населення (дол. США);

- 4) зміна обсягу ВВП, у розрахунку на 1 людину середньорічної чисельності наявного населення (дол. США);

- 5) густина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям (км. на 1000 км² території);

б) обсяг експорту товарів, у розрахунку на 1 людину середньорічної чисельності наявного населення (дол. США) [71].

Міжнародні методики оцінювання інвестиційної привабливості, розроблені такими інститутами, як Institutional Investor [105], Euromoney [104], Business Environment Risk Index (BERI), Transparency International, Moody's Investor Service [106], здебільшого стосуються оцінювання на макрорівні. Їхній головний інструмент визначається в опитуванні суб'єктів економічної діяльності стосовно умов діяльності на відповідній території. У зазначених оцінках частіше за все використовуються такі групи показників:

- економічне середовище;
- політико-правове середовище;
- соціально-культурне середовище,
- ресурси та інфраструктура,
- екологія [40].

Зокрема, рейтинг журналу “Institutional Investor” оцінює передусім кредитоспроможність держави. Він складається кожні півроку експертами 100 провідних міжнародних банків на основі комплексного показника, що враховує інвестиційну привабливість та платоспроможність.

Отже, інвестиційна привабливість відповідної території визначається сукупністю певних факторів, які, за висновками науковців, можна умовно поділити на м'які та жорсткі [65, с. 256].

Таким чином, проаналізувавши різноманітні підходи та методики в оцінюванні інвестиційної привабливості території, можна говорити про те, що від більшості описових методик можна очікувати на певний економічний результат.

У контексті даного підрозділу роботи також є доцільним проведення дослідження поняття “інвестиційний клімат”, що визначає певні межі, у яких відбувається інвестиційна діяльність. Як наголошує І. Івашук, зазначений термін включає в себе нормативно-правове забезпечення, економічний стан, рівень розвитку продуктивних сил, соціально- економічну стабільність, стан

фінансово-кредитної системи, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, валютну і фіскальну політику, інвестиційну активність населення, статус іноземного інвестора та інші фактори [41, с. 72]. Більшість науковців визначають інвестиційний клімат як сукупність економічних, соціальних, політичних та природних передумов, що визначають доцільність інвестування господарської системи [2, с. 48]. Фактори, під впливом яких відбувається формування інвестиційного клімату, зазвичай підлягають певному кількісному оцінюванню та відповідно – порівняльному аналізу, що визначає рівень інвестиційної привабливості певної адміністративно-територіальної одиниці порівняно з іншими територіальними об'єднаннями держави [90, с. 17].

Необхідною та важливою передумовою у формуванні сприятливого інвестиційного клімату виступає інвестиційна привабливість регіону. Наразі існує велика кількість підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіонів. Індикатори інвестиційної привабливості неоднакові. Проте слід зауважити, що зазначені розробки в розвинених державах є досить поширеними. Спеціалізовані наукові центри сьогодні працюють над розв'язанням таких проблемних ситуацій.

Відсутність суттєвого покращання інвестиційного клімату змушує іноземних інвесторів утримуватися від входження на український ринок. Погіршення ситуації на світовому ринку робить іноземних інвесторів більш неохочими до ризику, концентруючи їхню увагу на якості інвестиційного клімату країни-реципієнта. Хоча високий ступінь відкритості української економіки разом із макроекономічною стабілізацією та прогнозованим з боку Уряду зростанням реального ВВП на 6 % створюють для потенційних інвесторів привабливу картину України, саме якість багатьох складників інвестиційного клімату відіграє вирішальну роль у залученні іноземних інвестицій [22, с. 41].

Аналіз і використання нагромадженого досвіду у сфері розроблення методик оцінювання інвестиційного клімату є дуже важливим. В основі практично всіх західних методик лежить використання різних методів

оцінювання інвестиційних ризиків. Поняття “ризик іноземних інвестицій” в економічну теорію ввів Б. Олін, який обґрунтував розподіл інвестицій на “безпечні” і “ризикові” [30, с. 208].

Такі системи, як Institutional Investor, Euromoney Institutional Investor, Business Environment Risk Index (BERI), є досить відомими рейтингами інвестиційного клімату.

Інститут реформ для визначення інвестиційної привабливості України використовує методику визначення стандартизованих значень (балів) кожного з показників за регіонами [34, с. 24].

Кожний із зазначених підходів має свої переваги та недоліки. Природно, що внаслідок економічного зростання України велика кількість методик та підходів щодо визначення інвестиційної привабливості держави та її територіальних об'єднань будуть доповнюватися та конкретизуватися відповідними показниками, що характеризують інвестиційний потенціал та інвестиційний клімат відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Під час реалізації будь-якої програми вагомою організаційною умовою щодо залучення інвестицій є формування високого рівня поінформованості та політика відкритості через інформаційний простір. Варто розробляти доктрину інформаційної політики в контексті прагнень до розширення поінформованості про інвестиційний потенціал та умови для інвесторів. Для цього потрібно активно використовувати інтернет-простір. Спеціально сформовані сайти для інвесторів мають надавати повну картину організаційних умов, що використовуються в державі для залучення інвестора. Висвітленню має підлягати досвід ефективного інвестування із зазначенням конкретних соціально-економічних зисків, отриманих у результаті уже реалізованих інвестиційних проектів. Окрім того, доступним для громадськості та потенційних інвесторів, має бути актуальний перелік інвестиційних пропозицій.

Інформаційні та комунікаційні технології мають значний потенціал для розвитку в Україні завдяки значному кадровому забезпеченню. Проте сформований кадровий потенціал використовується нелегально, здебільшого

закордонними підприємствами, що утворюють філії саме задля використання дешевої та висококваліфікованої робочої сили.

Серед організаційних умов, які може бути сформовано з метою залучення інвестицій до галузі комунікаційних та інформаційних технологій, – створення та популяризація інвестиційних пропозицій, формування спрощеного механізму реєстрації підприємств. Формування технологічних парків, що розроблятимуть конкурентоспроможний продукт, надасть змогу не тільки підвищити рівень інноваційності державної економіки, а й підняти її експортний потенціал, збільшити надходження фінансів до регіону, розробити нову політику позиціонування регіонів на міжнародних ринках та в Україні.

Таким чином, однією з вагомих організаційних умов для залучення інвестицій варто визнати створення інформаційної та консультаційної мереж.

Основним завданням першої буде висвітлення інформації: про діяльність органів влади з метою підвищення рівня довіри та контрольованості її роботи; про можливості розміщення інвестицій та проведення промоції на різних міжнародних заходах – виставках, семінарах, консиліумах, симпозіумах, при проведенні офіційних візитів та зустрічей.

Консультаційна мережа не менш важлива як для закордонного, так і для внутрішнього інвестора. Це дозволить скоротити витрати часу, підвищити рівень обізнаності інвесторів, заощадити їхні кошти, що можуть бути витрачені на платних консультантів (юристів, економістів, бухгалтерів). Це сприятиме збільшенню як потенційних, так і фактичних інвесторів. Окрім того, консультаційні центри мають надавати інформацію про можливість міжнародної співпраці для бізнесу регіону, можливих партнерів, кращі напрями експортування товарів та послуг та вимоги до експортної продукції.

Сьогодні формування позитивного іміджу України як держави з великими соціальними, культурними та етнічними досягненнями, політичною та економічною позитивною стабільністю та безмежними можливостями в розширенні взаємозв'язків та налагодженні співробітництва з іноземними державами має бути одним із головних завдань нашого суспільства, а

відповідно і органів публічного управління. Поступовий розвиток економічного сектора та політична стабільність усередині держави є основою для формування та підтримання позитивного інвестиційного іміджу та, як наслідок, ефективного залучення іноземних інвестицій в економіку нашої країни.

Висновки до третього розділу

Спираючись на результати, отримані у попередніх розділах роботи, в цьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення механізмів публічного управління залученням іноземних інвестицій в Україні.

Так, зокрема, акцентовано увагу на тому, що основою комплексного механізму залучення іноземних інвестицій є організаційні та правові засади здійснення інвестиційної діяльності. Крім цього, важливою складовою вказаного комплексного механізму також є економіко-організаційний механізм, який ґрунтується на стратегії залучення іноземних інвестицій та визначає першочергові напрями залучення та використання іноземних інвестицій.

Для підвищення ефективності комплексного механізму залучення іноземних інвестицій в Україні, передусім на територіальному рівні, необхідно сформувати сприятливий клімат у сфері інноваційної діяльності; для активізації залучення сучасних технологічних інвестиційних проєктів потрібно створювати інноваційні технологічні центри та промислово-технологічні парки.

Організаційні засади публічного управління залученням іноземних інвестицій слід удосконалювати задля формування сприятливих організаційних умов для залучення інвестицій в економіку України. Ці умови доцільно визначати в розрізі рівнів державного управління, що забезпечують їхнє формування (загальнодержавні та регіональні), сфер державного управління (законодавча сфера як така, що виступає базовою для всіх інших, а також окремі основні, серед яких: фінансово-кредитна, податкова, інституціональна) та в розрізі галузей.

До організаційних умов, що сприятимуть залученню інвестицій належать: ефективне планування та програмування залучення інвестицій,

високе інформаційне забезпечення для інвесторів, активізація участі у грантах для реалізації інвестиційних проєктів, формування індивідуальних організаційних умов для залучення інвестицій в окремі види економічної діяльності з урахуванням їхньої специфіки, мінімізація адміністративних бар'єрів та максимізація фінансово-ресурсного сприяння інвесторам, створення центрів консультування інвесторів, розширення транскордонного співробітництва в частині спільної реалізації інвестиційних проєктів.

Організаційно-економічний механізм активізації інвестиційної діяльності дозволяє впроваджувати комплексний підхід до використання різних методів, засобів, інших регуляторів для впливу на процеси залучення інвестицій з метою забезпечення координації та відповідності інвестиційних ресурсів до стратегічних пріоритетів розвитку держави.

Позитивний державний імідж має бути різнобічним і має розкривати всі наявні можливості галузей діяльності держави, тому що кожна держава-інвестор має свою конкретну зацікавленість. Сьогодні формування позитивного іміджу України як держави з великим соціальними, культурними та етнічними досягненнями, політичною та економічною позитивною стабільністю та безмежними можливостями в розширенні взаємозв'язків та налагодженні співробітництва з іноземними державами має бути одним із головних завдань нашого суспільства, а відповідно і органів публічного управління.

З метою розвитку позитивного інвестиційного іміджу нашої країни потрібно формувати таку інвестиційну репутацію, яка фактично може стати основним чинником дотримання відповідного стратегічного курсу, забезпечення захисту національних інтересів в умовах постійної конкурентної боротьби на міжнародній арені. Тобто, нашу державу іноземні інвестори та міжнародні організації повинні визнавати як передбачуваного та надійного партнера. Безумовно, що розвиток ринкової економіки та суспільно-політична стабільність усередині країни є основою для формування позитивного інвестиційного іміджу.

ВИСНОВКИ

Проведене в магістерській роботі дослідження механізмів публічного управління залученням іноземних інвестицій в Україні дозволяє зробити такі висновки:

1. Розбудова в Україні ринкових економічних відносин потребує підвищеної уваги органів публічної влади до вирішення питань управління інвестиційною діяльністю, формування та впровадження ефективних механізмів публічного управління у цій сфері.

До основних методів здійснення публічної інвестиційної політики мають належати: структурні зміни державних капіталовкладень, система пільг для приватних інвестицій, що сприятимуть підвищенню зацікавленості інвесторів у тих чи інших напрямках капітальних вкладень, адміністративні обмеження за окремими видами інвестицій.

У контексті розгляду основних механізмів публічного управління інвестиційною діяльністю досліджено інструменти та засоби її регулювання, що дало змогу зробити висновок про те, що вони є близькими за своїм змістом поняттями, які описують конкретні складові відповідних механізмів.

2. Для аналізу регуляторних впливів держави у сфері інвестиційної діяльності проведено класифікацію засобів публічного управління інвестиційною діяльністю та визначено такі критерії класифікації: за змістом; формами державного регулювання; спрямованістю в межах механізму правового регулювання; особливостями впливу на суб'єкт інвестиційної діяльності; рівнем застосування; стадіями інвестиційної діяльності.

Крім цього, було визначено переваги та недоліки трьох основних груп засобів, до яких віднесено: заохочувальні засоби; засоби ринкового впливу.

Проведена класифікація, а також дослідження основних засобів, інструментів та форм дала можливість дійти висновку про те, що складовим елементом, який об'єднує форми, засоби та інструменти, є методи

управлінської діяльності. У теорії державного управління методи виступають як певна сукупність способів досягнення визначеної мети. У той же час, способи закріплюють порядок досягнення потрібного результату. Дослідження складових механізмів публічного управління інвестиційною діяльністю, дало підстави зробити висновок про те, що жодна з них на цей час не дозволяє на належному рівні сприяти активізації надходження інвестицій в Україну. Існуючі в нашій країні відповідні механізми, як правило, гальмують розвиток економіки та не сприяють залученню іноземних інвестицій.

3. В Україні сформована дуже розгалужена законодавча база з питань інвестиційної діяльності, яка потребує вдосконалення та систематизації. Головним недоліком відповідної нормативно-правової бази є відсутність законодавчих актів, які б чітко встановлювали роль центральних, місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування у процесах залучення інвестицій та, власне, здійснення інвестиційної діяльності. Існуючі функції та повноваження зазначених органів публічної влади є розмитими і нечіткими, вони розосереджені серед численних нормативних актах, що знижує ефективність їхнього виконання. Гостро актуальною є проблема щодо інформаційного забезпечення іноземних інвесторів стосовно особливостей правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Для потенційних інвесторів важко зрозуміти, котрі із законів зберігають свою чинність, а котрі з них було скасовано і втратили свою чинність.

4. Аналіз досвіду розвинених зарубіжних країн доводить, що економічний розвиток має ґрунтуватися на потужній ресурсній основі. Від її ефективності та забезпеченості залежить і кількість потенційних інвестиційних суб'єктів господарювання.

Досліджений зарубіжний досвід стосовно розвитку механізмів залучення інвестицій має неабияку практичну цінність для нашої країни як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Разом з тим, специфіка економічної, політичної, соціальної ситуації в Україні, її фінансово-бюджетна система, законодавча база не дозволяють застосовувати жоден з досліджених

методів та механізмів у незмінній формі. Усі вони потребують трансформації з урахуванням особливостей економічної та політичної системи України. Необхідно впроваджувати власний підхід розвитку держави, формувати свої особливі механізми залучення інвестицій як на державному, так і на територіальному рівнях.

Як показав досвід розвинених іноземних, у тому числі європейських, країн, для залучення іноземних інвестицій потрібно розвивати стабільну і недискримінаційну політику, засновану на прозорому та досконалому законодавстві, яке створює інвесторів гарантії безпеки. Важливо також мати політичний та економічний клімат, сприятливий для розвитку бізнесу. При цьому неабияку роль відіграють процедури, пов'язані з реалізацією інвестицій, оскільки чим вони зрозуміліші, простіші, тим більше викликають довіри до системи і створюють привабливий імідж країни.

5. Акцентовано увагу на тому, що основою комплексного механізму залучення іноземних інвестицій є організаційні та правові засади здійснення інвестиційної діяльності. Крім цього, важливою складовою вказаного комплексного механізму також є економіко-організаційний механізм, який ґрунтується на стратегії залучення іноземних інвестицій та визначає першочергові напрями залучення та використання іноземних інвестицій.

Для підвищення ефективності комплексного механізму залучення іноземних інвестицій в Україні, передусім на територіальному рівні, необхідно сформувати сприятливий клімат у сфері інноваційної діяльності; для активізації залучення сучасних технологічних інвестиційних проєктів потрібно створювати інноваційні технологічні центри та промислово-технологічні парки.

6. Організаційні засади публічного управління залученням іноземних інвестицій слід удосконалювати задля формування сприятливих організаційних умов для залучення інвестицій в економіку України. Ці умови доцільно визначати в розрізі рівнів державного управління, що забезпечують їхнє формування (загальнодержавні та регіональні), сфер державного управління (законодавча сфера як така, що виступає базовою для всіх інших, а також

окремі основні, серед яких: фінансово-кредитна, податкова, інституціональна) та в розрізі галузей.

До організаційних умов, що сприятимуть залученню інвестицій належать: ефективне планування та програмування залучення інвестицій, високе інформаційне забезпечення для інвесторів, активізація участі у грантах для реалізації інвестиційних проєктів, формування індивідуальних організаційних умов для залучення інвестицій в окремі види економічної діяльності з урахуванням їхньої специфіки, мінімізація адміністративних бар'єрів та максимізація фінансово-ресурсного сприяння інвесторам, створення центрів консультування інвесторів, розширення транскордонного співробітництва в частині спільної реалізації інвестиційних проєктів.

7. Позитивний державний імідж має бути різнобічним і має розкривати всі наявні можливості галузей діяльності держави, тому що кожна держава-інвестор має свою конкретну зацікавленість. Сьогодні формування позитивного іміджу України як держави з великим соціальними, культурними та етнічними досягненнями, політичною та економічною позитивною стабільністю та безмежними можливостями в розширенні взаємозв'язків та налагодженні співробітництва з іноземними державами має бути одним із головних завдань нашого суспільства, а відповідно і органів публічного управління.

З метою розвитку позитивного інвестиційного іміджу нашої країни потрібно формувати таку інвестиційну репутацію, яка фактично може стати основним чинником дотримання відповідного стратегічного курсу, забезпечення захисту національних інтересів в умовах постійної конкурентної боротьби на міжнародній арені. Тобто, нашу державу іноземні інвестори та міжнародні організації повинні визнавати як передбачуваного та надійного партнера. Безумовно, що розвиток ринкової економіки та суспільно-політична стабільність усередині країни є основою для формування позитивного інвестиційного іміджу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович І. В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України. Економіка та держава. 2006. С. 25–27.
2. Агеенко А. А. Методологические подходы к оценке инвестиционной привлекательности отраслей экономики региона и отдельных хозяйствующих субъектов. Вопросы статистики. 2003. № 6. С. 48–51.
3. Бажал Ю. М. Необхідність інноваційної моделі економічного зростання для України. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: матеріали наук.-практ. конф. (Івано-Франків., 1999 р.). Івано-Франківськ, 1999. С. 4–6.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ, 2004. 759 с.
5. Батура О. В., Комарова К. В. Іноземні інвестиції в системі становлення ринкової економіки України : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. 179 с.
6. Білоконь Ю. М. Сучасні методи управління розвитком території на державному рівні. Будівництво України. 2002. № 3. С. 7–11.
7. Боклан Н. С., Скорик М. В. Проблеми та перспективи розвитку національної економіки. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2010. № 5 (3). С. 5–7.
8. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 470 с.
9. Важенина И. С. Теоретико-методологические основы определения сущности репутации территории. Екатеринбург : Ин-т экономики УрО РАН, 2006. 326 с.
10. Важинський Ф. А., Колодійчук А. В., Яремко А. Ю. Механізм регулювання інвестиційної діяльності в регіоні. Науковий вісник НЛТУ

України : зб. наук.-техн. пр. Львів, 2010. Вип. 20.7. С. 138–143.

11.Василенко О. В. Світовий досвід формування інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів. URL : <http://www.nbuuv.gov.ua/portal>.

12.Васильченко Г. Місцевий економічний розвиток і прямі іноземні інвестиції. Галицький економічний вісник. 2009. № 1. С. 35–41.

13.Васильченко С. М. Теоретичні основи інвестування. Фінанси України. 2001. № 1. С. 93–98.

14.Васюренко О., Пасечник И. Пути развития кредитного обеспечения инновационной деятельности. Экономика Украины. 2000. № 2. С. 24–29.

15.Вовчак О. Д. Інвестування : навч. посіб. Львів : Новий Світ – 2000, 2008. 544 с.

16.Волкович Л. Ю., Жеребятіна І. В. Актуальні питання систематизації інвестиційного законодавства. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 5. С. 187–189.

17.Гаверський В. В. Правова основа державного регулювання інвестиційних процесів в Україні. Актуальні проблеми політики. 2014. № 53. С. 283–289.

18.Гарасюк О. А. Передумови та економічна доцільність формування офшорних зон в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01. Київ : НДЕІ, 2001. 19 с.

19.Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16 січ. 2003 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

20.Грущинський Я. М. Іноземний досвід створення правових передумов залучення інвестицій у сільське господарство. Часопис Київ. ун-ту права. 2010. № 3. С. 227–231.

21.Гуменна К. Р. Систематизація інвестиційного законодавства України. Демократичне врядування. 2013. № 12. Доступ. також у режимі PDF : <http://www.lvivacademy.com/visnik12/fail/Gumenna.pdf>.

22.Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій О. І. Інвестиційна політика в Україні : монографія / Рада по вивч. продукт. сил НАН України. Донецьк :

Юго-Восток, 2006. 290 с.

23. Данілов О. Д., Івашина Г. М., Чумаченко О. Г. Інвестування : навч. посіб. Ірпінь : 2001. 364 с.

24. Данько М. С. Інноваційний потенціал у промисловості України. Економіст. 1999. № 10. С. 28–34.

25. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

26. Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 1999. 265 с.

27. Диба О., Левицька В. Інвестиційна політика в стимулюванні економічного розвитку. Ринок цінних паперів України. 2011. № 5/6. С. 29–33.

28. Диха М. В. Оцінка стану та перспектив залучення іноземних інвестицій в економіку України. Вісник Хмельниц. нац. ун-ту. Економічні науки. 2008. № 4. Т. 3. С. 123–126.

29. Довідка про міжнародну технічну допомогу Україні.
URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e485115d-5f7c-480d-ab90-563def7e4053&title=DovidkaProMizhnarodnuTekhnichnuDopomoguUkraini>.

30. Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні : монографія / В. Г. Федоренко, Т. О. Проценко, В. В. Солдатенко, Д. В. Степанов. Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. 398 с.

31. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.

32. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.

33.Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с.

34.Спіфанов А. О., Сало І. В., Дяконова І. І. Бюджет і фінансова політика України : навч. посіб. Київ : Наук. думка, 1997. 302 с.

35.Закон України про внесення змін до Закону України “Про режим іноземного інвестування”. ВВР України. 1997. С. 34.

36.Затоначка Т. Г. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країни. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2006. № 65, ч. II. С. 43–44.

37.Захарін С. В. Державне регулювання іноземного інвестування : монографія / Фінанси України. 2002. С. 93–101.

38.Захарін С. В. Механізм державного регулювання іноземного інвестування / Ін-т економіки НАН України. Київ, 2003. 162 с.

39.Зборовська О. М. Економічний механізм управління розвитком промислового підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 2. С. 24–27.

40.Іванова Н. Ю., Данилів А. І. Оцінка інвестиційної привабливості регіону : порівняльний аналіз сучасних методик. Наукові записки. Т. 56 : Економічні науки / Нац. ун-т “Києво-Могилянська академія”. Київ : Академія. 2006. С. 16–22.

41.Іващук І. О. Мотиваційні фактори формування інвестиційного клімату регіону. Фінанси України. 1998. № 1. С. 72–77.

42.Інвестиційна складова сталого розвитку регіону : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2008 р.). Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. 362 с.

43.Іщенко М. Імідж України в контексті глобальних трансформаційних процесів. Політичний менеджмент. 2008. С. 158–165.

44.Кныш М. И., Перекатов Б. А., Тютиков Ю. П. Стратегическое планирование инвестиционной деятельности. СПб. : ИД “Бизнес-Пресса”, 1998.

315 с.

45. Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки : Постанова КМУ № 384 від 1 черв. 1995 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/384-97-%D0%BF>.

46. Корецький М. Х. Активізація діяльності інвесторів на фондовому ринку. Інвестиції : практика та досвід. 2007. № 1. С. 7–9.

47. Курс економіки : учебник / под ред. Б. А. Райзберга. М. : ИНФРА-М, 1997. 720 с.

48. Лановий В. Інвестиції та розвиток. Київ : Центр ринкових реформ, 2002. 88 с.

49. Ластовецький А. С. Функції держави щодо регулювання підприємницької діяльності. Правова держава : щорічник наук. пр. Вип. 8. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. С. 254–262.

50. Личова Г. В. Імідж країни в глобальному просторі. Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія : Економіка. 2006. Вип. 85. С. 33–36.

51. Максимів Д. Я. Покращення інвестиційної привабливості України. Інноваційна економіка : всеукр. наук.-вироб. журн. 2012. № 1. С. 201–203.

52. Макуха С. М. Інноваційність іноземних інвестицій – чинник модернізації перехідної економіки. Вісник Нац. юрид. академії України ім. Ярослава Мудрого. 2011. № 2 (5). С. 30–40.

53. Макуха С. М. Кон'юнктура прямих іноземних інвестицій на ринку міжнародних інвестиційних ресурсів. Науковий вісн. Нац. лісотехн. ун-ту України. 2012. Вип. 22.1. С. 291–294.

54. Маркевич К. Л. Досвід країн ЄС у сфері іноземного інвестування – крок України до європейської інтеграції. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/DTR_ep/2009_4/files/EC409_26.pdf.

55. Марцин В. С. Організаційно-економічний механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України. Вісник Ун-ту банків. справи Національного банку України. 2009. № 3. С. 52–57.

- 56.Марцин В. С. Особливості залучення іноземних інвестицій за умов виходу з кризи. Проблеми науки. 2011. № 3. С. 2–9.
- 57.Мерзляк А. В. Механізми державного управління іноземними інвестиціями : регіональний аспект : монографія. Київ : УАДУ, 2002. 300 с.
- 58.Минакова И. В., Прасолов С. В., Бурдейный А. А. Некоторые особенности и проблемы регионального развития современной России. Механизм регулирования экономики. 2011. № 1. С. 147–154.
- 59.Музиченко А. С. Засоби залучення інвестицій в регіони. Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. 2000. Вип. 11. С. 66–74.
- 60.Національна економіка в системі світового господарства : навч. посіб. / Л. Ю. Мельник, Б. В. Душин, М. Х. Корецький, С. О. Сафронов. Дніпропетровськ : Січ, 1999. 138 с.
- 61.Осецький В. Л. Інвестиції та інновації : проблеми теорії і практики : монографія. Київ : ІАЕ УААН, 2003. 412 с.
- 62.Панкрухин А. П. Маркетинг територій. СПб. : Питер, 2006. 416 с.
- 63.Пантелейчук І. В. Трансформація іміджу органів державної влади : історичний аспект. Державне управління : теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. Київ, 2008. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2008-2/doc_pdf/pantelejchuk.pdf.
- 64.Петкова Л., Проскурін В. Муніципальні інвестиції та кредити. Київ : б. в., 2006. 158 с.
- 65.Погорелова Т. В., Микитишина Г. Ю. Аналіз інвестиційної привабливості регіонів України за допомогою статистичних методів. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 2 (53). С. 251–258.
- 66.Подвисоцький Ю. А. Практичні аспекти стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій. Зовнішня торгівля: право та економіка. 2009. № 6 (47). С. 74–77.
- 67.Показник економічної свободи України : офіційні дані. URL : <https://www.heritage.org/index/country/ukraine>.
- 68.Портфельне інвестування : навч. посіб. / А. А. Пересада,

О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева. Київ : КНЕУ, 2004. 408 с.

69. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України № 448/96-ВР від 30 жовт. 1996 р. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1086.483.31&nobreak=1>.

70. Про затвердження Методики оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах і відповідної форми звіту. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0913-06>.

71. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку : наказ Держкомстату України № 114 від 15 квіт. 2003 р. URL : http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm.

72. Про затвердження плану заходів щодо виконання Програми “Інвестиційний імідж України” : наказ Міністерства економіки України № 2 від 11 січ. 2006 р. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0056665-06>.

73. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України № 96-ХІІ від 16 квіт. 1991 р., зі змінами. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

74. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1560-ХІІ від 18 верес. 1991 р. URL : <http://zakon.nau.ua/search/>.

75. Про концесії : Закон України № 997-ХІV від 25 берез. 2018 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.

76. Про місцеве самоврядування : Закон України № 280/97-ВР від 21 трав. 1997 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>.

77. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом “Єдиного вікна” : Закон України № 2623–VІ від 21 жовт. 2010 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-17>.

78. Про режим іноземного інвестування : Закон України № 94/96-ВР від 19 берез. 1996 р. URL : <http://zakon.nau.ua/search/>.

79. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях

економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України № 5205-VI від 6 верес. 2012 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.

80.Про стратегію сталого розвитку “Україна-2020” : Указ Президента України № 5/2015 від 12 січ. 2015 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

81.Руденко О. А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Науковий вісн. Полтав. ун-ту економіки і торгівлі. 2014. № 1 (63). С. 31–37.

82.Савіна С. С. Організаційно-економічний механізм управління підприємством молочної промисловості. Збірник наукових праць ВНАУ. 2012. № 3 (69), т. 2. С. 162–167.

83.Савлук О. В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону. Економічний форум. 2012. № 2. URL : <http://eforum-lntu.com/zakordonnijdosv%D1%96d-formuvannya.html>.

84.Савченко О. В., Соловцов В. П. Сутність та складові організаційно-економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності на підприємстві. Ефективна економіка : електрон. наук. фах. вид. Дніпропетр. держ. аграр.-екон. ун-ту. 2013. № 12. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2635>.

85.Саєнко Ю., Ткаченко А., Привалов Ю. Місцеве самоврядування в Україні : проблеми і прогнози. Київ : ІС НАНУ, 1997. 148 с.

86.Сакс Дж. Економіка перехідного періоду : уроки для України / пер. з англ. О. Пивоварський. Київ : Основи, 1996. 345 с.

87.Свірідова Н. Д. Прямі іноземні інвестиції: світовий досвід та стратегія залучення в економіку України : монографія. Луганськ, 2004. 164 с.

88.Семина Л. А. Инвестиционная привлекательность : теоретический аспект. Вестник Челябинск. гос. ун-та. Экономика. 2010. № 14 (195), вып. 27. С. 17–19. URL : <http://www.lib.csu.ru/vch/195/002.pdf>.

89.Созінова Є. Напрями розвитку потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи в контексті розширення ЄС. Проблемы и

перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сб. науч. тр. 2011. Т. 2. С. 666–670.

90. Солдатенков В. В., Федоренко С. В. Аналіз інвестиційного клімату України. Економіка та держава. 2005. № 5. С. 17–20.

91. Сорокина А. В. Социально-экономические факторы инвестиционного процесса в России : региональные измерения : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.10.01. М. : Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, 2011. 25 с.

92. Стадницька О. М. Державне регулювання інвестиційною діяльністю через фондовий ринок. Вісник Бердянск. ун-ту менеджменту і бізнесу. 2011. № 2 (14). С. 44–47.

93. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Вікар, 2002. 374 с.

94. Страховий та інвестиційний менеджмент / Федоренко В. Г., Захожай В. Б., Чувардинський В. Г. та ін. Київ : МАУП, 2002. 344 с. URL : <http://fingal.com.ua/content/view/1167/87/>.

95. Структурні зміни та інвестиційні проблеми української економіки : матеріали Третього конгресу Міжнар. української екон. асоціації / ред. М. Герасимчук. Київ, 1997. 164 с.

96. Таранова Ю. В. Специфика формирования имиджа региона в условиях информационного общества. Средства массовой информации в современном мире. Молодые исследователи / под ред. Л. П. Громовой ; сост. О. А. Никитина. СПб., 2008. С. 143–145.

97. Теорія та історія державного управління : навч. посіб. / Г. С. Одінцева, В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтюхова, Н. С. Міронова, В. В. Нікітін ; за заг. ред. Г. С. Одінцової, О. Ю. Амосова. Київ : Професіонал, 2008. 285 с.

98. Територіальна організація влади в Україні : опор. конспект лекц. / уклад. Ю. О. Куц, В. В. Мамонова. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2013. 40 с.

99. Ткачик Ф. П. Ключові орієнтири формування сприятливого

інвестиційного клімату. Київ, 2011. URL : <http://library.tneu.edu.ua/index.php/uk/nmkd/64-resursy-biblioteky/pratsi-vykladachiv-tneu/t/1221-2012-10-29-10-49-10>.

100. Томич П. М. Умови залучення іноземних інвестицій на українські підприємства. Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. 2012. № 748 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 266–270.

101. Циран Я. Залучення прямих іноземних інвестицій: польський досвід.

102. Чукіна І. В. Організаційно-економічний механізм у системі управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств. Економічний аналіз. 2014. № 3, т. 15. С. 230–236.

103. Шепель В. М. Имиджология. Как нравиться людям. М., 2002. 407 с.

104. Euromoney. Euromoney's Country Risk Rankings. URL : <http://www.euromoney.com>.

105. Institutional Investor: офіц. сайт URL : <http://www.institutionalinvestor.com>.

106. Moody`s Investor Service. URL : <http://www.moody.com>.

107. Porter M. E., Kramer M. R. Strategy and Society. The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. Harvard Business Review. 2006. December.